До цього числа долучуємо таблицю кроїв.

Почтову оплату заплачено гуртом.

Należytość pocztową uiszczono ryczałtem.

НОВА ХАТА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ПЛЕКАННЯ ДОМАШНОЇ КУЛЬТУРИ

ВИХОДИТЬ РАЗ У МІСЯЦЬ

РІК V. ЛЬВІВ, ЧЕРВЕНЬ 1929. Ч. 7.

ПОДІЛЬСЬКА КЕРАМІКА

Крім тканин знайшов орнамент широке приміщення і своєрідний розвиток в кераміці. Гончарство, загально поширене по цілій Україні, а на Поділлі, що так багате

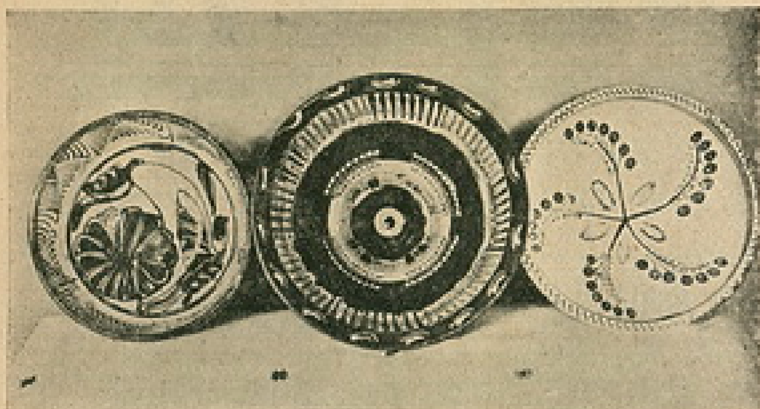

Зразки подільської кераміки: збани, глечики і „близнята" (Музей Н. Т. Ш.)

на ріжноманітні, високої якости, глини, воно розвинулось по всіх усюдах. Але є ряд більших центрів, де воно являється головним заняттям населення; вироби тих центрів, відріжняючись одні від других найбільше улюбленими формами і головно своєю орнаментацією, обслуговують більші райони. Населення цінить не тільки її корисність, але й мистецькі прикмети; кращі вироби кладуть звичайно на мисники для прикраси хати.

Під оглядом форми подільські гончарські вироби

дуже ріжноманітні. Дуже поширені „баньки“ — круглі посуди, трошки видовжені в горі, з вузьким горлом і вушком; вони бувають ріжних розмірів і служать головно для переховування води. Глечики — рід збанка з широким отвором і вушком, бувають також ріжної величини і прекрасної форми. Крім того дуже поширені гладущики — збанки на молоко, горшки і миски ріжних форм і величини. Рідко стрічаємо „близнята“ — невеличкі подвійні горнятка, злучені спільною ручкою.

Зразки подільських мисок (Музей Н. Т. Ш.)

Під зглядом краски і орнаменту можна подільську кераміку поділити на три ґрупи: північну, східну і західну. В північній части гончарство менше розвинуте і бідне орнаментом. Тут часто можна стрінути вироби темно-сірої, майже чорної краски. Цеї краски набирають вони після особливого способу випалювання в гончарській печі, де вони придимлюються. Ці вироби гладкі, без орнаменту, коли не брати під уваґу полос сталевої відтіні, які повстають через шліфовання гладким камінчиком. Взірцем такого типу посудини можуть служити вироби, які продукують в околиці м. Межибожа.

Для східної частини типічні вироби жовто-червоної краски, покриті безбарвною ґлязурою (поливою), з ріжнородним орнаментом, що складається з кругів і дрібних рослинних елементів. В тій ґрупі виріжняються вироби більшого гончарського центру східного Поділля — с. Бутновки, бувшого тайсинського повіта. Тут орнамент блискуче розвинувся, він дуже декоративний і виразний: дрібні цвітисті елементи уступають місця великим цвітам у формі ліри, що займають ціле дно миски або укладаються полосою на поверхні горшків, чергуючись тут з виноградовими грознами.

Але найбільшим багацтвом і ріжноманістю відзначається кераміка західної части Поділля. І тут стрічаємо жовто-червоні вироби, але для більших центрів — м. Бара, Смотрича і Браїлова — типічними являються миски і баньки покриті білою поливою. Вони прикрашені смілим декоративним і ґрафічно чітким рослинним орнаментом, якого цвітисті плями обведені контуром, деколи придавленим. На мисках найчастіше ціле дно виповнене великим звіздистим цвітом або ґілкою у вазоні, деколи можна стрінути образець птиці. Береги мисок і горішна частина баньок прикрашені яркими широкими мазками червоної, зеленої і жовтої краски. Ті вироби, що давніше були дуже поширені поза межами своїх округів, на жаль, в останніх часах зачинають затрачувати давнішу виразність і ясність рисунку: його лінії стали дрібніші і тонші, вся увага зосереджена не на загальнім рисунку, а на деталях.

Цілком окреме місце займає кераміка, яку виробляють в м. Зінькові, Каменецького повіту і в його околицях, бо вона є явищем виїмковим і немає анальоґії ніде, ні на Україні, ні серед близьких сусідів. Вона дуже тонка і легка, природної жовто-рожевої краски і не покрита поливою. Її форми незвичайно чепурні й ріжноманітні. По орнаментові буває двоякого роду: на жовто-рожевому тлі верхньої половини посудини виведені кругами коричняною глиною ряди дрібного ґеометричного орнаменту, а над ними дрібні постаті звірят; в нижчій, вільній частині начиння і на стінках мисок розкинені великі постаті звірят і людей. І формою і орнаментом вироби ці пригадують старогрецькі диплільські посуди. Деколи на перекір традиції, розкладається великий цвітистий орнамент филястими лініями свобідно по цілому полі посуди, як це можна помітити на старокритській кераміці. Кращими образками того типу виробів є праці родини Бацуц з с. Адамівки, передмістя Зінькова, що нараховує кілька поколінь гончарів.

Зінківська кераміка, не маючи природних коренів для свойого повстання і розвитку, являється мабуть своєрідним виразом захоплення старинністю серед вищих верств, які примусово розповсюднювали це захоплення між своїми кріпаками.

Ліплених глиняних забавок на Поділлі є наші часи не багато. Стрічаємо незуґарні фіґури птиць, собак, баранів, коней звичайно однотонно окрашені, деколи з поливою. Давніше ті вироби відзначалися більшою ріжноманітністю форм і більшою виразністю. На старих забавках цікаво замітити спроби перенесення на фіґури звірят елементів рослинних, в роді цвітового орнаменту.

Переклад з книжки А. Зарембського „Народное искусство подольских украинцев“, Ленінград, 1928 р.

А. Т. О.

КІЛЬКА СЛІВ ПРО ЖАННУ Д'АРК

Франція живе від марта ц. р. під знаком споминів про життя, геройські подвиги та смерть Жанни д'Арк. В містах Хіноні, Орлеані, Руен, відтворюють образи і події з перед пятьсот літ. Людське око старається проникнути пітьму пяти століть, прочитати все, що було написано про цю ясну постать французької історії, та про цей дивний переломовий час, коли став хитатись февдальний лад, а з ним і влада церкви — час, що стояв на передодні створення національних держав.

Франція для французів, Анґлія для анґлійців — таке переконання зродилось і стало нуртувати народні маси. Виразом волі народу була Жанна д'Арк, вісімнацять-літня дівчина, що не вміла підписатись, а при тому була ґеніяльним вождом і політиком.

Коли горішні верстви народу спокійно ціпеніють в старих спорохнявілих формах життя, коли для них страшна кожна зміна, тоді в низах непомітно стають нуртувати нові течії, що в кінці вибухають мов вулькани на неожиданому місці. Воля народа — це вогненний меч, що вказує новий шлях і тій незломній силі мусить все підчинитись. Вона або здорова і продуктивна, або ходить манівцями, стає маловартною і дрібничковою. Вона — цей глибоко скритий ґеній народній є запорукою розвою і поступу, або занепаду і повільної смерти.

Як виглядала Жанна д'Арк? Чи волосся було в неї чорне, чи ясне, які очі, ніс, уста, яка стать, висока — струнка і сильна мов зі сталі, чи мала дрібна, ніжна? Чи гарна вона була собою?

Годі відповісти з певністю хочби на одно питання, хоч міста, містечка і села Франції засіяні її статуями, хоч по церквах висять її образи між святими. Так як

святих малював і її кожний вік по своїй вподобі. Вона стала вдячним сюжетом для мистців ізза молодости, краси, ізза життя короткого, а осяяного ґеніяльністю і траґізмом, ізза неожиданости і сили своєї появи.

Вона служить сюжетом як молода сільська дівчина, що наслухує призиву таємних, божих голосів, що кажуть їй зібрати військо і йти на відсіч Орлєану, увільнити Францію від анґлійського наїзду.

Або знову як стрункий, у сталь закутий воїн, що пориває за собою маси, пориває незломною вірою, пориває свобідною веселістю і відвагою.

Цей воїн іде до Хінону де серед зібраного дворянства пізнає будучого короля Карла VII, закликає до боротьби проти анґлійців, і з новими охотниками прямує під Орлєан. Тут стається чудо. Неприхильний французам вітер зміняється, їхні кораблі шпарко пливуть проти анґлійської фльотилі, а військо із захопленням здобуває оборонні мури. А далі таємні голоси радять Жанні, що Франція мусить мати під цю пору правосильного короля. Вона переводить це і дотеперішний дельфін коронується в катедралі в Руен на Карла VII-мого.

Жанна уважає, що поки анґлійці ще на французькій землі, досі її завдання нескінчене. Вона закликає до дальшої боротьби і походу на Париж, — але —дістається в полон. Церковний суд засуджує її за єресь на смерть на костирі, а світська влада виконує цей присуд 3. мая 1431 р. в Руен.

І так гине Жанна д'Арк в конфлікті з церквою і февдалами, двома представниками тодішної влади.

Але над її головою засяв ареол святости, а її геройський дух не покинув французів, що пішли далі освободжувати вітчину.

До атрибутів Жанни д'Арк долучився в малярстві і різьбі ареол святости і костир. Її лице крім покірного вітхнення, крім завзяття божого воїна, говорить до нас ще надлюдським болем, а рівночасно спокоєм.

Коли огонь став обхоплювати костир, а один з її прихильників все ще тримав хрест перед її очима, остерегла його — „Зійди з костира!"

Жанна д'Арк (Р. д' Еріпау)

Жанна д'Арк уродилась в селянській семії під Воґезами 6. І. 1412; март, цвітень і май 1429 се були часи, коли вела військо до побіди, а в році 1431, 3. мая згинула на костирі.

СТ. ЧИЖОВИЧ

ІЗ ПОЇЗДКИ НА УКРАЇНУ[1])

Нема для мене кращих хвилин над ті, коли я можу плянувати якусь подорож. Найкраще у вечорі, як погасне світло й нічого не ворушиться вже в хаті, я вибіраюсь думками в дорогу. Всідаю тоді у поїзд, минаю рухливі станції, села й місточка, переїзджаю границі та зближаюсь до цілі своєї подорожі. Збіраю в думках усе, що бачила, чи чула про неї в одну цілість, а в уяві повстає образ країни, чи міста, яке щойно задумую оглядати.

Та коли по старому своймому звичаю я вибралась в уяві в подорож на Україну — то не дуже далеко довелось мені їхати. На пограничу моя уява зупинилась — перед нею виріс мур, з поза якого не видко було нічого. Довоєнні картини з України знищили революційні події — й не остало нічого, щоб дало моїй уяві підставу витворити образ країни, яку так дуже хотіла побачити.

Думаю, що не тільки у мене така вбога уява у відношенні до Великої України, але вона мабуть у більшости моїх ровесниць, що їм доля казала виростасти в часі війни. Тому я рішила не обмежуватись лише до подання звіту зі свята відкриття Центрального Кооперативного Музею в Київі (на яке ми були запрошені), але хочу поділитись з членами нашої установи усім, що цікавого бачила й чула на Україні.

* * *

Було вже полудне, як ми минали граничні стовпи та наближалися до Шепетівки. На невтральній полосі, що простягається між Здолбуновом а Шепетівкою, життя майже завмерло. Деінде ще стрічаємо вбогі хатки, що просто губляться у безлюдних просторах. Дивно пригноблюче враження викликує ця мертвеччина, що розділює одну землю на дві части. Ще пару хвилин і поїзд зупиняється. Ми в Шепетівці. Маленька станція аж роїться від людей. Дивуємось, чому такий рух. Та це нам на зустріч вийшла громада кооператорів шепетівської округи разом з кооператором Г., делеґатом від харківських кооператив, який від давна вже знайомий з деякимки членами нашої делеґації.

Кооп. Г. знайомить нас зі своїми товаришами і ми навязуємо з ними оживлену розмову. Зразу помічується безпосередність і щирість в розмові, така характеристична для українців по той бік Збруча.

По кімнаті залунав тричі дзвінок — відходить поїзд до Київа.

Всідаємо до ваґону.

На перший погляд впадають в очі просторі коридори й переділи прекрасно збудовані. Мягкі сидження ширококорельсового поїзду прикриті ясними покривалами, що попри всю ґіґієнічність і практичність надають переділові вигляду чистоти й привітности. Ми обступили

[1]) Доклад виголошений дня 26 мая для членів кооп. Українське Народне Мистецтво і „Труд" у Львові.

ПОСТАТІ РИМЛЯНОК В ОСТАННІ ЧАСИ РЕСПУБЛИКИ

(Cagnat: A travers le monde romain, Paris 1912. Переложив Киричинський)

3

За прогулянками по узбережжю, під зоряним небом відбувалося плавання в освітлених човнах, повних співаків і музиків. Клодія була душею всього товариства, що намагалося до нових розваг і пірвало зі стародавними звичаями й стародавньою суворістю, щоби кинутися необачно до таких, які, треба це визнати, були близькі до божевілля.

Цілком иншою була її невістка, донька одного Тускуланця, Фульвія, дружина Антонія. Вона мала лише постать жінки; її вдача, жадна панування, суцільна, непоборима, без милосердя, запекла приневолює думати, що природа, творючи її жінкою, помилилася в виборі полу. Далека від того, щоби зайнятися витонченими розвагами, що тоді входили в моду, вона відзначилася побільшеними й обернутими в пороки стародавними римськими чеснотами: сміливостю, енергією, та впертістю. Смутний був початок її життя. Уперш вона одружилася з Клодієм. Після його вбивства, тіло перенесено до Риму й виставлено в дворі дома. Фульвія тепер показала, на що вона здібна. Всім перехожим з жахливим криком показувала проколоті груди й пробувала підбурити юрбу проти вбивців. Але недовго опісля вдруге одружилася з К. Скрібонієм Куріоном, що його через короткий час вбито в Африці. Вдруге будучи вдовою, прожила в тіні пять років, нараз запалала невгамованою пристрастю до Антонія й з ним одружилася. Вона мріяла для нього про найвищі становища й готова була для нього на всякий злочин. Коли на нього сильно нападав Ціцерон і зробив внесок, щоби його оголосити ворогом республіки, вона не вагалася стати на чолі родичів та приятелів і тримаючи на руках сина цілу ніч бігати й благати сенаторів, а на другий день в жалібнім одягові у вході сенату падала до ніг сенаторів і докучала їм своїм стогоном та благанням. Ціцерону треба було вжити всеї енергії, щоби знищити її заходи. Вона йому цього не забула. Коли принесено їй голову оратора, якого вбили посіпаки Антонія, вона не могла вдержатися від приємности колоти шпилькою його язик. І не один цей зразок її жорстокости згадує нам історія. Палка ця жінка, ненависть якої роз'ятрювали громадянські війни, до того була засліплена, що не знала ніякого милосердя. Чоловік чи жінка, ніхто із її ворогів не знаходив в неї поблажливости.

Одного разу постановили тріюмвіри, щоби сто сорок найбагатіших матрон Риму віддали своє майно на кошти, що їх вимагала війна; велику кару призначено тим, що заховали майно й нагороду виказчикам. Щоби скасувати або змягчити цю сувору постанову, матрони звернулися з проханням до родичок тріюмвірів вставитися за них. Сестра Октавія й мати Антонія згодилися, а Фульвія зачинила двері перед прохачками й відмовилася їм допомогти.

Другого разу їй захотілося набути дім одного з її сусідів Руфа й вона запропонувала йому продати їй дім. Він спочатку відмовився, що було великою необережністю в такі часи, та при тім маючи діло з такою жінкою. Незабаром вона дала йому це відчути. Він хотів поправити свою помилку й рішив не продати його, а віддати їй даремно. Але уже було за пізно. Фульвія приневолила Антонія покарати на смерть Руфа, а голову його казала прибити на воротах дому.

За цю відданість, доведену до крайности, відця-

що розложилось на нашому шляху. Десь до Козятина, приблизно, характер краєвиду зовсім подібний до того, що простягається по цей бік Здолбунова.

Минаємо убогі оселі — не то села, не то самітні осади. Маленькі хатки, вкриті соломяною стріхою, по більшій части без огорожі. Та осель тих на загал мало. По більшости це простори лани піль, покриті зеленню. Як далеко око сягає, ніде не видко ні гір, ні лісів — та й дерев дуже мало.

Широкорельсовий поїзд їде рівно, спокійно, здається пливемо пароплавом серед моря весняної зелені.

* * *

Був вечір, як ми доїзджали до Київа. Тисячні світла, що замиготіли у вікнах вагону, упевнили нас в тому, що Київ вже близько.

На станції знов нас очікували. Сам старенький Микола Васильович Левицький — загально відомий як „артільний батько", в товаристві кількох кооператорів, вийшов на зустріч. По короткому, щирому привітанні, що зродило у нас почування, наче ми приїхали у круг рідні, яка довго вже нас дожидає,—ми поїхали громадою в готель Континенталь, де було замовлене для нас приміщення.

Кілька годин пізніше, стрінулись знову з артільним батьком за вечерою. При тій нагоді я мала щастя ближче з ним зазнайомитись. Він щиро радів з того, що є у нас жінки працюють в кооперації, а то у нього було враження, що на тому полі наша жінка не є ще активною.

Перший день у Київі.

З вечера намічено програму нашого першого дня у Київі. В ранці мали ми оглянути місто так в загальному, о 10 Сільсько-господарський Музей, о 11.30 Музей Шевченка, о 1 Кооперативну Академію. Після обіду відкриття Центрального Кооперативного Музею, а відтак відвідини Дому українських учених. Дозвольте мені кількома словами зупинитися над тою програмою. Я не буду занімати Вас описом Київа, що в соняшну днину робить враження казкового замку, ані не буду спинятись над красою Дніпра, що широкою блакітною лентою вється у стіп золотоверхої Лаври — бо щоб я й не пробувала сказати, то все булоби мале, в порівнанні до глибини враження, яке заволоділо мною на вид цих к[illegible] Останніми роками доводилось мені оглядати [illegible] столичних міст — таких як Ню-Йорк, Париж, Берлін, Прага, Варшава, але сміло можу сказати, що кращого від Київа таки ще не бачила.

Найзамітніше у ньому простори вулиці, прекрасні садки, стилеві будівлі — а передовсім собори. Розглянувшись трохи по Київі ми зупинилися в Сільсько-госп. Музею, що міститься в палаті давньої царської родини (Марії Фьодоровни).

Музей цей, як уже назва вказує, обнімає усе, що звязане зі сільським господарством. Та його цінність не лише в тому, що він є показчиком усіх земельних плодів України та частинної їх перерібки, а в тому, що він при помочи своїх ляболаторій та дослідних станцій — показує, як через меліоризацію та уміле культивування на-

чився їй Антоній тим, що кинув її для цариці Клеопатри. З того виникли для Фульвії й Рима нові нещастя. Бажаючи вирвати його з Єгипту від своєї суперниці, вона пробувала підняти Італію проти Октавія. Для неї нічого не значило запалити громадянську війну, щоби тільки привернути до себе Антонія й помститися на своїй суперниці. Але це останнє її божевілля не довго трівало. Обляжена в Перузі, вона приневолена була здатися. Звідси виїхала до Греції, де в Атенах стрінув її Антоній, вертаючи з Єгипту до Риму. Побачення було дуже холодне. Стративши надію привернути назад Антонія до себе, захворіла, не хотіла лікуватися й померла над міру жорстока в нещасті для себе, як була в щасті жорстокою для других.

Ці різноманітні жінки дають нам чудовий зразок блискучих вдач і надзвичайних вражаючих вад. Хотілосьби вірити, що сучасні історики не перебільшили, тому що в таку бурливу добу, якою був кінець римської республіки, коли так буяла політична та приватна ненависть, важко було додержувати правди, та не легко було мабуть її дослідити. У всім, що нам передають історики, є театральна риса, яка в нас викликає підозріння.

Більше довіря заслуговує оповідання, де є багато подробиць майже наївних, яке нам дає один напис. Це є нагробна похвальна промова в честь одної матрони, яку виголосив їй може сам чоловік її, але безперечно він постарався вирити її на нагробникові. Нагробника найдено в різні часи по частинам, останню частину розкопано перед 20 роками, одначе бракує ще одної частини. Нагробник стояв, либонь, на вія Портнензіс в 4 кілометрах од Риму. Ніщо лучше цього тексту не може нас познайомити з небезпеками й тяготами, під які могла піднасти жінка в бурливі часи тріюмвірату. Починається напис так:

„Дитинство твоє ти провела в домі твоїх родичів на селі. Переймаючи їх чесноту, віддаля од злих людей, завдяки старанням твоєї матери, ти бачила лише одно добро. Перед нашим шлюбом, день якого вже було визначено, ти несподівано стратила своїх родичів, яких замордовано в їх власній хаті. Завдяки передусім тобі, — бо я був тоді в Македонії, а чоловік твоєї сестри К. Клувій в Африці, — смерть родичів не осталася не по-

Валентина Сергіївна Дуленко,
артистка балету столичної опери в Харкові

сіння можна дійти до великанських вислідів. Я не буду здержуватись над поодинокими відділами цього цінного й дуже уміло зорганізованого Музею, бо вони цікаві більше для фахівців аґрономів — а зупинюся лише на відділі кустарно-промисловім, який щойно в стадії творення, але для нас найбільше цікавий.

Відділ цей багатий у дуже цінну збірку старих глиняних виробів на Україні, таких як миски, горшки, глечики і т. и. Збірка ця по інформаціям провідника представляє три покоління українських гончарів. Ціла одна кімната обвішана прекрасними мисками. Вона являється одною з найцінніших коллекцій народнього мистецтва. Мене трохи здивувала така збірка в Сільсько-господарському Музею — я радше бачилаб її у етноґрафічному музею — але на мій запит, яка практична ціль цієї збірки, я дістала таку відповідь: „У нас закладають нові порцелянові й фаянсові заводи й ми хочемо примінити народній орнамент до порцелянових виробів. Коли упорядкуємо цю збірку, то типічні орнаменти будуть виставлені на конкурс, а признані художниками узори будуть використані у новому промислі". Це великої ваги завдання і вповні оправдує потребу такої збірки.

Кромі керамічної збірки, цей відділ має ще досить цінну збірку народніх вишивок, ґантів, мережок Великої України та й не менше цінну збірку гуцульських вязінних узорів, зібраних земським урядом в 1915 р., це є підчас побуту російської армії в Галичині.

До найцікавіших епізодів з нашої поїздки по Україні належати будуть безперечно відвідини музею Тараса Шевченка. Маленький домик — де жив колись Шевченко у Києві, відреставровано й перетворено тепер у музей, збираючи у ньому усі матеріяли, (будьто оригінали, будьто копії), звязані з життям нашого поета. Ціле життя Тараса Шевченка представлене в образах, світлинах, діяґрамах чи документах, що розміщуються в кількох маленьких кімнатах, з котрих кожна призначена окремому етапові життя поета, починаючи від дитинства, а кінчаючи могилою в Каневі.

На поверсі, чи радше на стришку в цьому будинкові находиться маленька кімнатка, де саме доводилось жити Шевченкові. Уряджения кімнатки складається з малої софи, двох крісел, столика, малої бібліотечки, де зібрано усі книжки, що їх Тарас читав або міг читати, дальше з малярського стояка та скринки з фарбами, кистами, крейдою та ножика, що є вірною копією оригіналів, які переховуються в одному з Музеїв на Україні. Долівка прикрита гарним килимом — бракує ще лише ліжка, яке також має бути построєне.

Обстановка цеї кімнати, виготовлена на основі описів в Шевченкових творах і листах та відтворена в дусі доби Шевченка, ілюструє добре атмосферу, в якій поетові приходилось жити й працювати підчас його побуту в Києві. Оригінальна обстановка не переховалась до нинішнього дня.

Ми покидали музей Шевченка з глибоким душевним вдоволенням та правдивим признанням для тих, що вложили свій труд і уміння для його построєння.

(Далі буде).

караною. Ти впоралася з тим святобливим обовязком, досліджуючи з великою енергією, переслідуючи й притягаючи до суду винних, що краще не зробилиби цього й ми, наколиб були тоді в дома. Заслугу цю ти поділила з твоєю шановною сестрою.

В ті небезпечні часи, після покарання винних, ти мусіла покинути батьківську хату, де не почувала себе достатньо безпечною, та шукати притулку у моєї мами, де ти очікувала мого повороту."

Після цього молода дівчина мусіла захистити останню волю батька. Пробували намовити її, щоби вона згодилася на анулювання батьківського завіщання.

„Підмовляли тебе й твою сестру не признати батьківського завіщання, що визначало тебе й мене спадкоємцями майна, через те, що ніби то батько продав його матері. Таким чином ти зі всім твоїм спадком підпалаби під опіку аранжерів цеї інтриги, сестра булаби виключена од спадкоємства, бо вона вже вийшла із сім'ї через одружіння з Клювієм.

Згодитися на це значилоби для нашої героїні забезпечити собі увесь спадок і виключити всіх тих, які до нього мали претензію. Така пропозиція могла спокусити не одну жінку, що пожадлива до грошей і яку легко обдурити. Вона передчула пастку й дала рішучу відмову; мотиви викладено в довгім юридичнім обговорюванні, якому місце в нотаріяльнім акті, а не в надгробній поромові. Ми опускаємо й приведемо лише кінець його.

„Твоя впертість поборола їх домагання і вони мусіли відчепитися. Таким чином ти призвела до того, що взяла верх воля батька, інтереси сестри й довіря до мене, яке злучувало мене з тобою."

Наречений вернувся із Македонії і відбулося весілля. Подружжя їхнє було незвичайне в ті часи.

„Рідкі одружіння такі як наше, що його кінчить смерть, а не перериває розвід. Воно тривало 41 рік і ні одна хмара не затьмила його. Коби то богам завгодно було, щоби моя смерть поклала була кінець нашому довгому щастю, бо справедливо, щоби я, старший літами, раніш від тебе подався з цього світу."

Потім перелічуються прикмети померлої, як хазяйки: „Чи згадувати мені твої хатні чесноти? твою невинність, твою поблажливість, ласкавість твоєї вдачі, твою запопадливість до хатніх робіт, твою побожність без забобонів, твою красу без претензій, твою поміркованy поведінку? Чиж маю я говорити про твою прихильність до твоїх близьких, любов твою до твоєї рідні, твою пошану до моєї матери, яку ти поважала як свою рідну й забезпечила їй такий самий супокій? Чи згадувати мені незчисленні инші твої прикмети, які спільні матронам, що дбають за свою добру славу? Я згадаю лише властиві тобі, що ти їх виявила серед небезпек, од яких доля охороняє звичайно жінок."

Тут очікуємо оповідання про якусь драматичну подію, але памятаймо, що римляни мали на увазі перш за все практичні цілі. Похвала, про яку буде мова, стане для нас більш зрозумілою, коли ми собі уявимо, що творилося тоді в Римі в сімях, що по теперішньому називаються буржуазними. Згадаймо Теренцію, дружину Цицерона, що затримала для себе з посагу своєї доньки 60.000 сестерців, а другим разом видурила у Цицерона 20.000 сестерців, порозумівшись з його визволенцем Філотімом. Безперечно ті, що поводилися инакше заслуговують на те, щоби про це згадати. Отже наш автор продовжує дальше: „Завдяки нашим спільним старанням, ми зберегли спадок, що ти його одержала по твоїх родичах. Передавши цілком мені його, ти зовсім не старалася збільшити його. Ми поділили між собою завідування майном, я стежив за твоєю частиною, ти доглядала частини твого чоловіка". (Конець буде).

ЖІНОЧІ КОНҐРЕСИ

„Інтернаціональну Ліґу Мира і Свободи" основано безпосередно по закінченню світової війни.

Ще підчас війни, в 1915 р. зібралися жінки з ріжних ворогуючих тоді держав, на тайному зїзді в нетральній Швайцарії і дали почин до основання інтернаціональної пацифістичної жіночої орґанізації. Ініціяторки ліґи, здебільшого члени „Союза Суфражу" вже тоді, в найбільший розгар війни, почали пропаґанду за миром, а зараз по заключенню мирового договору, леґалізували цю інтернаціональну політичну організацію, як „Інтернаціональну Ліґу Мира і Свободи".

За ширення пацифістичних ідей в часі війни, основниці „Ліґи Мира і Свободи" зазнали багато переслідувань з боку державних влад.

Тепер вони горді з того, що вже тоді проголошували ті кличі, до яких „Ліґа Народів" та ріжні державні пакти дійшли аж тепер по десяти роках.

Головою „Інтерн. Ліґи" є американка Джен Адамс, яка гаряче заступалася за політичних вязнів в часі війни. Багато зробила вона для американської іміґрації, даючи почин до будови домів для іміґрантів і инших установ суспільної опіки.

Українські еміґрантки з Великої України і Галичини, що жили у Відні, оснували українську секцію і підчас великого конґресу у Відні 1921 р. приступили в члени інтернаціонального обєднання.

З того часу українські жінки брали участь майже у всіх конґресах та нарадах „Ліґи Мира і Свободи".

Женева, Відень, Зальцбурґ, Дрезден, Гаґа, Фрайбурґ, Подебради, Шербурґ, Париж, Вашинґтон, Інсбурк — це міста, в яких українські представниці на конґресах, засіданнях екзекутиви і мітінґах — інформували чужинок про Україну і її визвольні змагання.

Представницями на тих інтернаціональних жіночих зїздах були такі відомі у нас жінки з Великої України, як проф. Софія Русова, письменниця О. Коннор-Вілинська, член Центральної Ради Зинаїда Мірна, Ганна Чикаленко, перша українська сенаторка до польського сойму Олена Левчанівська. Деякий час мали популярність в інтернаціональних кругах Ліґи Др. Надія Суровцова та Оксана Храпко-Драгоманова.

З Галичанок перша зацікавилася в Женеві справами Ліґи Марійка Донцова, але вже, підчас конґресу у Відні 1921 р. були між делеґатками Софія Дністрянська, Олена Левицька, М. Донцова, М. Рудницька, Б. Баранова, О. Залізнякова.

Ті самі члени Ліґи брали відтак участь в ріжних зібраннях „Ліґи“ в Европі та Америці.

Коли українська еміґрація покинула Відень, припинилася там праця української секції силою цего факту. Однак українські еміґрантки, що жиють в столицях Німеччини, Франції, Чехії, Австрії та далі цікавляться справами Ліґи. А центр укр. секції перенісся до Львова, де Б. Баранова зорґанізувала була окрему „галицьку ґрупу“, ще за існування української секції у Відні.

Хоч умови існування для Української Секції у Львові дуже важкі і хоч на останній конґрес Ліґи, що відбувся в Ірляндії не довелося поїхати українській делеґатці задля відмови пашпорту, письменний і особистий контакт між Українською Секцією а централею Інтернаціональної Ліґи не уставав весь час. Літом минулого року була у Львові голова шведської секції Матильда Відеґрен з Стокгольму та Анна Нільзен з Мальме, а в березні ц. р. француженка К. Древе, що з поручення централі Ліґи їздила до Китаю, на Балкан, в Литву, Польщу для обсервації політичних відносин.

В Конференції для Сходу Европи, що відбулася в березні ц. р. у Відні заступали українську Секцію Софія Дністрянська і Олена Левицька, що живуть у Відні та посолка Мілєна Рудницька, що була запрошена централею Ліґи з Женеви з рефератом про політичне положення на Сході Европи.

В засіданню Екзекутивного Комітету в Женеві в квітні ц. р. заступала укр. Секцію Ганна Чикаленко. Конференція ця і наради Екзекут. Комітету були підготовкою до великого конґресу, що відбудеться в Празі в серпні ц. р. під кличем „Світ без війни“.

Треба надіятися, що Укр. Секція, що висилала все відпоручниць до більш віддалених країн, подбає о чисельну делеґацію до сусідної Чехії. Кожна Секція має право висилати на конґрес по 20 делеґаток з правом участи в голосуванні. З огляду на голосування та на те, що рівночасно ведуться наради в кількох комісіях, бажаним є більше число відпоручниць.

Про „Ліґу Мира і Свободи“ писалося розмірно багато на сторінках нашої щоденної преси, далеко більше як про другі інтернаціональні жіночі орґанізації, в яких українки брали участь.

Останніми місяцями була в „Ділі“ стаття голови Секції Б. Баранової про діяльність української Секції та дуже інтересний фейлєтон М. Рудницької про Конференцію для Сходу Европи. *О. З.*

ЖІНОЧІ ФАХОВІ ШКОЛИ

ПЕРША УКР. ЖІНОЧА ФАХОВА ШКОЛА СЕРЕДНЬОГО ТИПУ

Приватна фахова жіноча школа СС. Василіянок у Львові, що міститься при вул. Длуґоша ч. 17, остаточно рішенням з дня 21 січня 1929 до ч. 111.6069/28 одержала дефінітивну концесію і в цей спосіб її істнування під зглядом правним зістало вповні забезпечене.

Під зглядом правним опирається вона на рішенні Міністерства Освіти з дня 14 червня 1928 ч. 3.5105/28 і концесії з дня 21 січня 1929 ч. 111.6069/28, остає під безпосереднім надзором Кураторії Львівського Округа шкільного, а почетний протекторат над нею обняв В. П. М. Коцюба емер. візитатор шкіл і звісний діяч на полі організації фахового і рільничого шкільництва.

Свідоцтва з укінченої науки в цій школі мають ту саму вагу, що свідоцтва рівнорядних шкіл державних, так, що під зглядом правним і формальним приватна фахова жіноча школа СС. Василіянок у Львові, стоїть на рівні з державними школами того самого типу.

Завданням школи є теоретичне і практичне приготування дівчат до самостійної праці, та до праці в промислових і торговельних установах.

До школи приймається дівчата у віці від 14 літ з свідоцтвом укінчених 3-х кляс середної загальнообразуючої школи (ґімназії) або 7 кляс вселюдної школи.

Наука тріватиме три роки. Учительські сили з університетською освітою і відповідними фаховими іспитами. Рівень теоретичної науки в цій школі відповідає більше меньше 4. 5 і 6 клясам неогуманістичної або математично - природничої загально - образуючої школи (ґімназії) або 4. 5 і 6 клясам ліцеальним.

Перша жіноча фахова школа середнього типу СС. Василіянок у Львові

Наука теоретична обіймає релігію, мову українську-польську науку про громадянство, історію, ґеографію господарську, промислову рахунковість, костюмольоґію, основи декорацій, геометричний рисунок, хемію, товарознавство і куховарство, ґіґієну — чужі мови: німецьку і французьку, рисунки, руханку і спів, — евентуально вже від 1-го вересня 1929 стенографію і науку писання на машині.

Практичні предмети навчання як жіноче кравецтво, крій і шиття біля, будуть в потребі поширені на инші практичні науки, як модниярство, торговельні науки, науку про домашнє господарство, огородництво і т. д.

Ціллю навчання практичних наук є, щоб учениця скінчивши школу, мала свій хліб в руках.

Хто хоче дати своїй дитині не тільки теоретичне образування але й підготовку до практичного життя, дати їй, як то кажуть, хліб в руки, нехай записує її до приватної фахової жіночої школи СС. Василіянок у Львові.

При школі є також інститут, де дівчата можуть мати ціле удержання.

Блищі інформації подасть канцелярія Фахової Жіночої Школи СС. Василіянок у Львові, вул. Длуґоша ч. 17.

„УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО“ У ЛЬВОВІ

ОГЛЯД ДІЯЛЬНОСТИ КООПЕРАТИВИ ЗА РІК 1928

I.

Кооператива вела в діловому році 1928 два відділи, а то: видавництво журналу „Нова Хата“ та виробництво як і продажу виробів українського народного мистецтва. В обох напрямах поширено в тому році діяльність.

Журнал „Нова Хата“ має за задачу в першу чергу ширити і плекати замилування і знання народного мистецтва. З весною почав цей журнал виходити 5-тий рік. Зєднав він собі тільки передплатниць, що при солідному складанню передплати поширено в діловому році 1928 обєм з 20 на 24 сторінки. Раз на чвертьрічча появлявся безплатний додаток — таблиця кроїв. При видавництві поширено відділ *взорів до робіт і монограмів*. Рівнож можна було набути крої до кожного моделю, поміщеного в журналі. Ідучи на зустріч великому запотребованню взорів головно вишивкових, рішено видавати в 1929 р. раз на чвертьрічча таблицю взорів, як безплатний додаток до „Нової Хати“. Взори поміщувані в журналі, як і примінені в ручних роботах, взяті зі збірок в музеях, а також використано етнографічні збірки, надіслані з поодиноких сторін краю.

II.

Другий відділ торговельно-промисловий, поширився рівнож. Обороти зросли в тому році в троє.

По виставі в Срию осінню 1927 р., де кооператива мала змогу перший раз показати ширшому загалови свої вироби: вишивки, примінені до обстановки хати й одягу, діставала вона більше замовлень з краю і з закордону. Представниця коопер. п. С. Чижович, збувала вишивки в Америці. В маю відбулася в Чікаґо міжнародня вистава жіночих робіт, між якими були й наші вироби, завдяки тамошньому жіночому комітетови, під проводом п. П. Баран. Наш член і прихильник п. Юрковський з Ню-Йорку, примістив деякі вироби кооперативи на виставках в кількох місцевостях коло Ню-Йорку. В Канаді поширює журнал і вишивкові вироби наша прихильниця п. Савеля Стецишин, голова „Союзу Українок“.

В краю, користаючи з запросин комітету сільсько-господарської вистави в Копичинцях, кооператива вислала свої вироби і одержала *диплєм* вистави.

На жаль кооператива не все могла доставити замовлені річи в точному речинці. Роботи кооперативи виконували сільські дівчати дома, в вільних хвилях. Це має добрі сторони, бо гроші йдуть в руки селянок і дають їм змогу мати додатковий зарібок, однак такі робітниці немають почуття цего, що значить речинець достави в торговлі і це приносило чимало прикростей і клопоту Управі.

Некорисно на діяльности кооперативи відбилася дворазова зміна льокалю. Від осени 1928 р. примістилася кооператива в льокалях кооп. „Труд“ Ринок 39, з якою співпрацювала.

Крім готових робіт вишивкових, мала кооператива на складі деревні і керамічні гуцульські вироби та матеріяли до ручних робіт.

Заініціована етноґрафічна збірка збільшилася в тому році через збірку з Тяпча, п. Долина і повіту Городок коло Львова.

III.

Членів кооператива числила 143. На протязі року прибуло 5 нових членів, а 17 Управа вичеркнула ізза недоповнення уділу.

Власне майно кооперативи виносило:

на уділах . . .	1.623 зол.
на резервовім фонді	561 зол.
разом . .	2.184 зол.

Рахунок прибутків і втрат:

	Втрати	Прибутки
З р-ку журналу		585.18
З р-ку готових робіт . . .		3.280.51
З р-ку взорів, кроїв і моногр. .		34.16
З р-ку товарів		130.58
З р-ку адміністрації . . .	3.855.12	
З р-ку движимостей . . .	28.95	
До р-ку білянсу: прибуток . .	136.56	
З р-ку відсоток	9.80	
	4.030.43	4.030.43

Рахунок білянсу:

	Актива	Пасива
Каса	554.95	
П. К. О.	369.69	
Журнал	6.597.03	714.57
Готові роботи	4.674.42	134.25
Взори, крої, монограми . . .	31.90	
Товар	675.71	47.02
Вірителі і довжники . . .	122.75	2.850.72
Перерібка	162.89	747.20
Движимости	260.55	
Льокації	110.—	
Кредит		5.465.57
Переходовий рахунок . . .	753.25	2.033.06
Уділи		1.623.18
Запасний фонд		561.01
Прибуток		136.56
	14.313.14	14.313.14

Загальний оборот рахунків в р. 1928 виносив 137.000зол.

Чистий прибуток за 1928 р. в сумі 136 з. 56 с., приділено рішенням Загальних Зборів до резервового фонду. На протязі року Управа видала около 300 зол. дрібними датками на добродійні цілі.

Членський уділ виносить 10 зол., а вписове 1зол.

Хоч кооператива розвивається чимраз гарніше, то все таки вже в часі року передискутовано справи, які на будуче кооператива мусить ввести в життя для кориснішого орґанізаційного і матеріяльного розвитку.

Першою важною справою, це придбання більших власних фондів через приєднання нових членів та підвищення висоти уділу. При 2.000 зол. власних фондів, годі кооперативі поширюватися і розвиватися дальше.

Друга, це орґанізація робітень. Кооператива рішена орґанізувати робітниці-шевкині в кооперативи і для них мала би бути централею для орґанізації і збуту виробів.

Справи ці були також предметом нарад Загальних Зборів, і Збори одобрили пляни Управи.

IV

В склад Надзірної Ради входять: пп. Ст. Монцібович, Ст. Савицька, Ірина Лежогубська, Аня Верґановська, Ірина Бонковська, Анна Палій і Даря Навроцька.

В склад Управи: Ірина Макух-Павликовська, інж. Ст. Чижович і Марія Громницька як члени, Марія Мельник і Софія Федак-Мельник як заступники.

В склад Редакційної колеґії входять: М. Фуртак-Деркачева і О. Залізнякова (літературна частина), С. Савицька, С. Чижович і О. Вальницька (роботи); І. Громницька і І. Бонковська (моди); Г. Шепарович (господарство). *І. М. П.*

РІЖНІ ВІСТИ

Загальні Збори „Рідної Школи“. Дня 20. V. 1929 р. відбулися річні загальні збори „Рідної Школи“. На зїзді було 204 делеґатів з правом голосування. Жінок-делеґаток було дуже мало, а голос забирала тільки одна делеґатка п. Мілена Рудницька.

Про перебіг нарад, про звіт і критику праці Головної Управи „Рідної Школи“ подає звідомлення щоденна преса, тому я подам до відома критику й побажання делеґатки Жіночого кружка Р. Ш. ім. Ганни Барвінок — п. Мілени Рудницької. При появі жінки бесідниці, не обійшлось без традиційного глузування, перекликів і непотрібних оплесків. Але її критика була така річева й доцільна, що по якомусь часі всі почали слідкувати за нею з глибокою увагою.

Делеґатка відмітила ту яскраву неправильність у нашому рідному шкільництві, де, мимо цего, що є дуже багато жіночих шкіл — все таки панує перевага мужеських учительських сил. Для багатьох „Рідна Школа“ свого рода школою вправ, бо абсольвенти університету дістають місце в тих школах, приготовляються до іспиту, а після іспиту йдуть шукати певнішого хліба на державних посадах. На їх місце приходить новий кадр іспитовців і так рік-річно. Це сумне явище підчеркнув і голова Управи — дир. Ілля Кокорудз. — Учительок в цих школах є дуже мало, хоча вони краще надаються до ведення жіночої молоді, що потребує не тільки навчання але й виховання.

Другим ненормальним явищем є це, що інспекторат над народніми школами й захоронками є в руках чоловіків — хоча жінка далеко краще надавалабся на це становище, бо жінка вже з природи своєї має більше зрозуміння для потреб діточої душі. Не бракує нам і жінок - педаґоґів дуже великого знання і практики у веденні шкіл.

З похибок орґанізаційних відмітила делеґатка те, що у нас твориться за мало народних шкіл при так великій кількости учительських семінарій, так, що абсольвентки семінарій є без праці. Вона подала також проєкт створити при „Рідній Школі“ комісію для перестрою шкільництва, що зокрема заняласбися цим питанням, комісію статистичну, що виготовилаб статистичні матеріяли шкіл, такі необхідні при кожній, не тільки теоретичній, але й практичній праці на полі шкільництва.

Крім цих доцільних побажань були ще побажання в справі розбудови фахового шкільництва, в справі ведення всіх шкіл в народному дусі, так щоб вони не були копією державних шкіл, удержуваних за народні гроші, але справді рідною школою (др. Коберський) і побажання в справі видавництва діточого журналу і книжок для молоді (проф. Крушельницький).

Головою „Рідної Школи“ є дальше др. І. Кокорудз, а до Управи ввійшли з жінок Софія Олеськів-Федорчакова і Ніна Селезінкова — в заступники Ірина Лежогубська і Олександра Пачовська.

З жіночих шкіл у Львові. Учениці школи ім. Шевченка відограли песку Марійки Підгірянки „У чужім пірю“, а весь дохід призначили на фонд вакаційних осель.

Учениці фахово промислової школи ім. Грінченка, пошанували память Шевченка святом, на якому відіграно песку Ваврисевича „Слава Кобзареві“.

Учениці шкіл „Рідної Школи“ ім.Т. Шевченка влаштували дня 26. мая ц. р. „Свято Матері“ з дуже гарною програмою.

Ювилей Олени Пчілки. В червні ц. р. минає 80 літ від дня уродження Олени Пчілки, а 50 літ від видання і наукового опрацювання українських узорів. Перше видання вийшло вправді 1876 р., але воно було дороге, так що загально відомим стало друге видання з 1879 р., що було поширене і в Галичині. Світлину і довшу статтю про діяльність цеї визначної людини-письменниці, редакторки, етноґрафа і дослідника українського народного мистецтва і матері найбільшої нашої поетки Лесі Українки — подамо в липневому числі.

З музики. Дві молоді піяністки Дарія Герасимович і Даря Гординська виступили в популяроному концерті, а мистецьким виконанням програми здобули собі велику симпатію численно зібраних гостей.

На будову памятника бл. п. Марії Примівної директорки Українського Інституту для дівчат в Перемишлі, вплинуло до тепер через Адміністрацію „Нової Хати“ зл. 827.65.

Тимчасовий Комітет вирішив приступити вже до будови памятника на могилі директорки в селі Лолині коло Долини, де покійна померла, а в будинку Інституту умістити пропамятну таблицю. Відкриття памятника малоб відбутися на Зелені свята, а пропамятної таблиці з початком шкільного року 1929/30.

Кошти памятника і таблиці виноситимуть около 1.500 зол. Просимо всіх інституток, знайомих і приятелів покійної, які ще до тепер не прислали датку на памятник, а хотілиб причинитися до його будови, присилати жертви на адресу Адміністрації „Нової Хати“, Львів, Ринок ч. 39, І. поверх, з дописком „на памятник“.

У прогульці українських письменників до Москви брала участь молода поетка Наталя Забіла.

Реферати: З ініціятиви „Союзу Українок“ — реферат М. Струтинської п. н. „Роля матері в світлі фемінізму“.

З ініціятиви кооп. Українське народне мистецтво— доклад інж. С. Чижович про вражіння з поїздки на Україну.

Просимо 3 ч. „Н. Х.“ не реклямувати, бо заняло староство ґродське. Замісць третого вийшло 4 число з тим самим змістом — тільки без сконфіскованих статей, а на їх місце ввійшла стаття п. К. Бобикевич „По чужині“.

Дружина великого турецького реформатора Кемала паші, відома письменниця Галіде Еліб, розвівшися з чоловіком жила від 1924 р. в Льондоні. Недавно покликали її до Америки до держави Массачусетс до міста Williamstorm на катедру політичних наук. Першою жінкою-професором на високій школі не є американка, але туркиня.

Першою професоркою на правничому факультеті є у Франції п. Bequine. Її виклади мають великий успіх.

Жінка археольоґ G. Gaton Tompson, виїхала з двома товаришками до Африки на археольоґічні студії, щоб відкрити місце, де була долина Соломона.

СПОРТ

ПЛАВАННЯ

Плавання — це культура тіла. В старинних часах розуміли це люде може краще як сьогодня, чого доказом відома грецька приповідка, вживана здебільша як обидлива догана: „він не вміє ані плавати — ані читати". Для старинних греків було плавання таке ж важне, як примітивна освіта.

Опісля ця засада рівної культури духа і тіла почала переводитися, а в середніх віках настали навіть довгі часи, коли то купіль уважали великим гріхом.

Щойно від половини минулого століття датується поворот до колишнього зрозуміння ваги фізичного виховання і культури тіла — а з тим у парі і плавання, як одна з важних ділянок спорту вертає до свойого значіння. Правда плавання ще досі не стануло на тій висоті, що було в старинній Греції, воно ще не є загально-народнім знанням. З окрема у нас не учать ще плавання обовязково у школах, як це переведене в Америці, Анґлії, Німеччині та Австрії і все ще десятки нашої молоді потапає літом при купелі.

Сьогоднішна ґіґієна, медицина і культура тіла підносячи клич „поворот до природи" звертає головну увагу на могутній клич: сонце, повітря, вода.

Хто плаває має усе разом і то одночасно: сонця доволі, повітря (що його полоса над водою є найчистіша) і купіль у зимній, свіжій воді. Серед такої природної „обстановки" виконує людина легку і симпатичну руханку: темпо плавання. Плавання називають також руханкою мязів шкіри. Тиснення води виливає на обіг крови, шкіра натягається і стає мягка та гарна. Вічно втомлені стопи відпочивають при плаванню, бо тягар людини є рівномірно розділений на цілу поверхню тіла. Плавання це найкраща віддихова вправа, легені мусять краще працювати як на суші, а глибокий віддих досягає аж до т. зв. „вершків", де так часто ховаються початки чахотки. Спорт плавання є для всіх однаково здоровий для дітей, жінок і мужчин, з окрема для жінок є це після загального переконання найздоровіший спорт. Треба однак тямити, що так, як в других ділянках спорту усяке „за багато" є шкідливе. Пересиджування годинами у воді, довге плавання вимагає відповідного здоровля і постійної вправи. Треба також тямити про вплив плавання на душевні почування. Знання цего спорту дає велику певність себе, збільшає самодовіря, а передовсім має велике спільне значіння у свідомости, що своєю відвагою, силою та знанням можна вратувати людське життя.

НОВІ КНИЖКИ

В німецькому видавництві Ernst Reinhardt-München вийшла недавно вже у другому виданні книжка „Führende Frauen Europas in 16 Selbstschilderungen, herausgegeben und eingeleitet von Elga Kern.

Є це 16 займаючих автобіоґрафій визначних жінок нашої доби: 1. Др. філ. Alice Salomon, управителька жіночої школи соціяльної опіки в Берліні; 2. Др. філ. Rhoda Erdmam, професор фізіольоґії на медичному факультеті в Берліні; 3. Margery Ireny Corbett-Ashby, голова суфражу, Льондон (світлина в Н. Х. 1927/7—8); 4. Mari S. Allen, провідниця анґлійської жіночої поліції в Льондоні (світлина в Н. Х. 1926/XI).; 5. Др. філ. Elise Richter, професор романістики на віденському університеті; 6. Др. прав Mariame Beth, адвокатка у Відні; 7. Др. філ. Maria Wasser, письменниця, Ціріх; 8. Др. Gertrud Johanna Woker, доцентка біольоґії на університеті в Берні; 9. Сельма Ляґерлєф, шведська письменниця; 10. Др. філ. Kristina E. N. Bonnevie, професорка біольоґії в Осльо в Норвеґії; 11. Henni Forschhammer з Копенгаґи, віцепрезидентка жіночої ліґи і делеґатка в Союзі Народів; 12. Elisateh Kuyper, композиторка і диріґентка, Берлін; 13. Др. мед. Maria Anna van Herwerden, доцентка біольоґії на університеті в Утрехті; 14. Др. мед. і філ. Gina Lombroso-Terraro, письменниця, Фльоренція; 15. Anna de Noilles, письменниця, Париж; 16. Олександра Коллонтай, письменниця і посол Совітських Републик в Мексику.

Зі змісту видно, що в книжці зібрано дуже інтересний матеріял, вона певно зацікавить наше жіноцтво.

Сукня комбінована з kasha краски beige в двох відтінях і каштанової. Спідничка звонова, хустинка в красках beige і каштановій.

Про моду

Сонце зачинає вже добре пригрівати, тому конче треба зладити собі легку сукню. Сего року дуже модні гарні, легкі матеріяли. Взористі фуляри, Crepe de Chine, сирі шовки, шовкові полотенця, маркізети, етаміни, Crepe Georgette манять своєю ріжноманітністю наші очи. Самі не знаємо, що вибрати, якщо маємо шити одну, а вже найбільше дві літні сукні.

На суконку чепурнішу, а рівночасно практичну дуже надається взориста Crepe de Chine. Вона гарно укладається у всякого рода звони чи фальбани, а рівночасно дуже добре переться. Суконка з взористої Crepe de Chine, ушита після нашого 2 взору на 14-ій сторінці є дуже скромна, а рівночасно й чепурна. Можна її убрати на прохід і до театру і на всякі літні забави. Якщо потрібна суконка до щоденного ходу, на закупна, до школи, чи бюра дуже відповідний є взір 3 на 15-ій сторінці. Така суконка може бути вшита не тільки зі сирого шовку, що хоч дуже практичний, є розмірно дорогий, але також з шовкового або вовняного полотенця. Такі дві сукні цілком вистарчають на ціле літо. Як кого стати, то нехай ушиє собі сукню з гарної Georgette, або маркізети в цвіти, закінченої долиною широким, узористим краєм. Сукню таку не прибирається вже нічим. Цей край прибирає долину спіднички, а гарно уложений при шиї формує рід хустинки або жабот на станичку. Під суконку з Georgette чи маркізети необхідна гарна комбінація з шовку, викінчена коронкою або мережкою.

До легкої суконки треба мати ясний капелюх, найрадше з широкими крисами, гладко прибраний стяжкою.

Рівночасно з гарними соняшними днями зближаються бурі і дощеві дні. Тому треба мати літний плащ. Найпрактичнішим літним плащем є ушитий з анґлійської матерії. Крій вільний — мужеський. Дуже модні є неперемакаючі плащі. Можуть вони бути з імпреґнованого шовку або прозорої ґумової матерії. Ті послідні є практичні тому, що можна їх зложити та сховати у малу, спеціяльно на се зладжену торбинку, яку вигідно носити, а на случай дощу кожної хвилі можна плащ розложити і охоронитися перед зливою.

До англійського плаща убираємо фільцовий капелюх або спортову шапочку і спортові мешти на низеньких каблучках.

7. - Суконка з білого полотенця, прибрана жовтою Crepe de Chin-ою.

8. - Суконка для старшої дівчинки з білої Crepe de Chine. Жакет з білого трикоту, лямований синім трикотом.

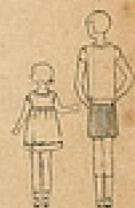

1. - Суконка для дівчинки з шовкового полотна, прибрана темнішим полотном.

2 і 3. - Суконка і убранко з однакових матеріялів для сестрички і братчика. Блюзочка з драпової лег-
кої фланелі, з сп
з бронзово

4. - Суконка з Cr
ски beige, ковніре
сочок з с

ДО КОЖНОГО МОДЕ

9 і 10. Суконка для старшої дівчинки і молодшої сестрички з білого полотна, прибрані зеленою Crepe de Chin-ою.

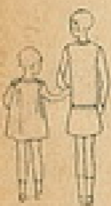

...дничка і штанці ...о Velour-у.

...pe de Chine кра...дь, манжети і па...ксаміту.

5. - Суконка для дівчинки з червоного воалю в двох відтінках, прибрана мережкою.

6. - Суконка з білого і фіялкового фуляру.

...лю готовий крій

1. - Суконка з фантазійного фуляру, прибрана ковнірцем з білого linon. Плісована спідничка довша з переду і заду.

2. - Суконка з взористої Crepe de Chine, прибрана гладкою Crepe de Chin-ою.

3. - Сукня з взористого шовкового полотна, прибрана гладким шовковим полотном у відповідній красці.

4. - Сукня з взористої Crepe de Chine. Спідничка з баскіною, боками укладана у звонові фалди. Ковнірець подвійний з білого шовкового полотенця.

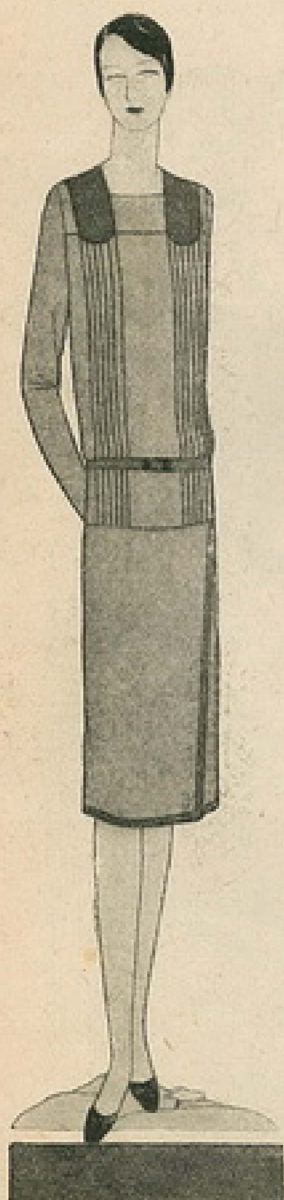

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВИЙ КРІЙ

1. - Сукня з легкої вовни краски beige. Прибрання на раменах, пасок і лямовання на спідничці з темнішої вовни. Станичок прибраний стебном.

5. - Сукня з ясно-голубого шовкового полотна, обшита на переді і долиною плісованої спіднички ґранатовим полотном. Ковнірець з білого полотна.

СПОРТОВІ СУКОНКИ

2. - Комплет з білої і зеленої Crepe de Chine оригінально прибраний аплікацією, до якої додано крім зеленої ще чорної Crepe de Chine.

3. - Сукня з сирого шовку. Кишені і краватка з ґранатового шовку.

4. - Сукня з цеглястої Crepe de Chine. Спідничка звонова.

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВИЙ КРІЙ

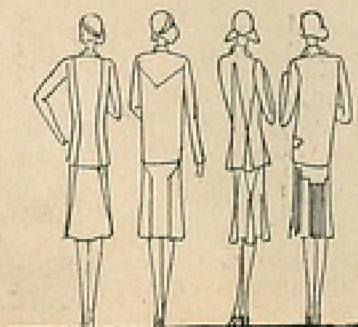
3. - Костюм з англійської матерії. Рівний жакет запинається з переду на пасочок. Блюзка з шовкового полотна. Спідничка поширена двома наложеними фалдами.

4. - Костюм з легкої чорної вовни, ушитий до стану. Блюзка з Crepe de Chine краски сірки; краватка чорна.

1. - Фантазійний костюм з вовни. Спідничка ґранатова, укладана передом у фалди, блюзка біла, прибрана мережкою і ґранатовою краваткою, жакет ясно-ґранатовий майже синій.

2. - Костюм з легкої вовни, краски пастелево синьої. На спідничці і жакеті наложені звонові части. Жакет легко втятий. Блюзка з ясно-синьої Crepe de Satin шита на обі сторони матеріялу.

ДО КОЖНОГО МОДЕЛЮ ГОТОВИЙ КРІЙ

1. Літна сукня з білої Crêpe de chine з вишивкою. Треба 4 m матерії, 0·65 m підшевки на 100 cm широкої. Величина I. Передну часть (фіг. 26), а також плечі вишивається. На переді блюзочки треба також зробити короткий подвійний розпір на стяжку, довгу на 75 cm, а 3 cm широку. Рамена приморщується і щойно тоді пришивається плечі і рукави. Викрій шиї викінчується вузькою скісною ролькою. Рукави треба вперед вшити і зробити на долині малий розпір. Відтак довільно приморщити і вшити в подвійний манжет, якого кінці можна звязувати. Вкінці у відповідній висоті пришивається до підшевки 4 вшиті волянти. Волянти приморщується відповідно до ширини суконки (фіг. 32) і старанно пришивається до підшевки. Відтак готову спідничку пришивається до блюзки. Вільний поясок (фіг. 31) прикриває місце зішиття. Суконка може бути й без рукавів. Тоді треба рукави й викрій довкруги шиї викінчити вузькою ролькою.

26. передна частина
27. плечі
28. рукави
29. вязання при рукавах
30. спідничка
31. поясок
32. волянт — чотири рази скроїти.

2. Літна суконка з воалю з хрестиковою вишивкою. Величина II. Треба матерії 3 m на 100 cm завширшки.

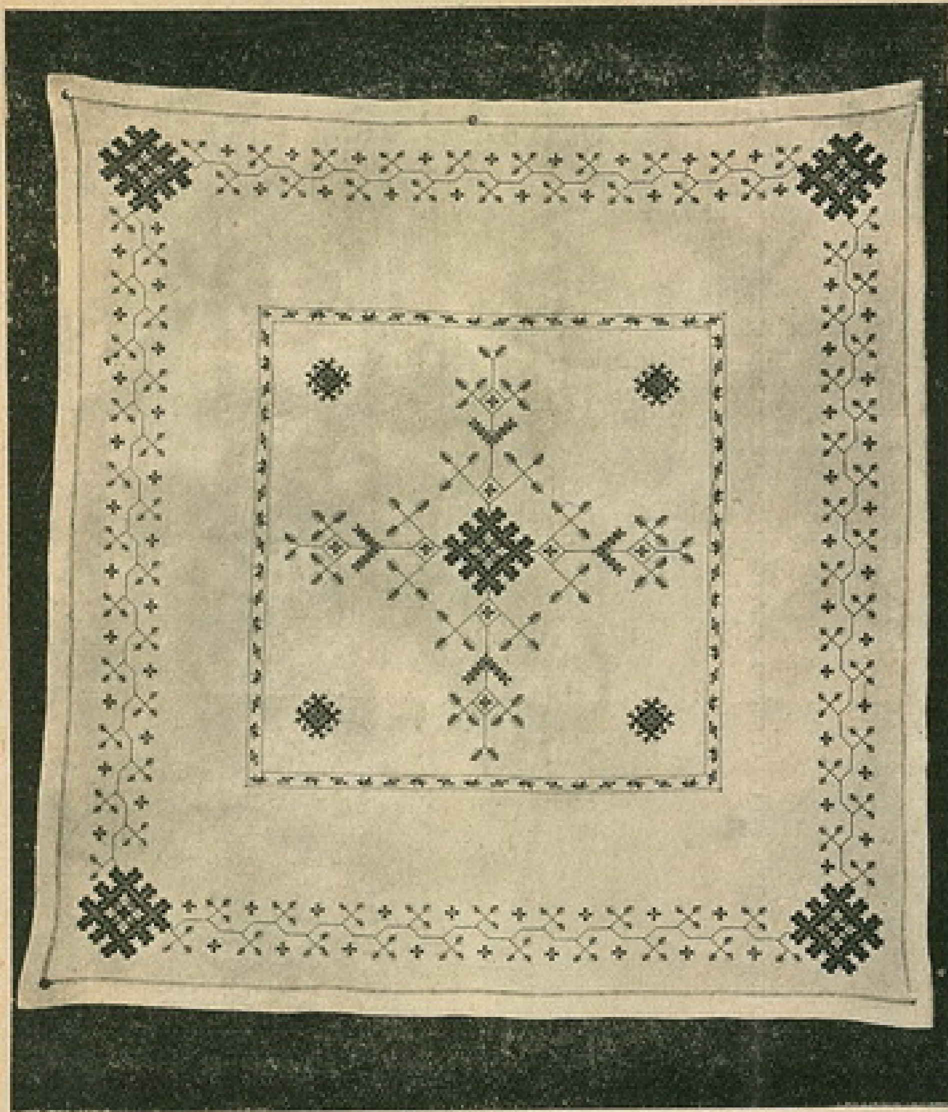
33. передна часть
34. плечі
35. ковнір
36. рукави
37. вязання
38. кишеня
39. поясок
40. спідничка.

3. Суконка для смотрика з мережками й вишивками. Суконка складається з блюзочки і рівної спіднички.

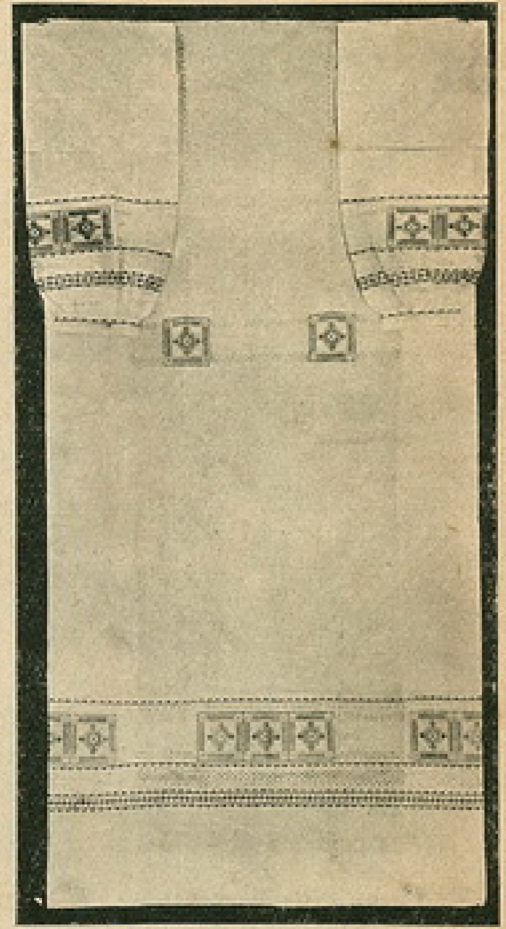
(Продовження на стор. 18)

1 2

РУЧНІ

1)

2)

1) Скатерть на стіл ($1 m^2$) з білого ляного полотна, багато вишивана й мережана оригінальними взорами з Полтавщини. Довкруги обрубець, виконаний вузькою мережкою. По рогам мережкові узори (вирізування), виконані бронзовою краскою. Поміж тими узорами хрестикова галузка бронзової краски з листочками, виконаними гладдю в сивій красці у двох відтінях. Між листочками вирізувьні хрестики жовто-зеленої краски. Середина: довкруги між двома вузенькими мережками є рідкий взірець, виконаний в двох відтінях голубої краски. По рогам і на самій середині знову вирізувані узори, а цілий останній мотив виконаний в цей спосіб, як взір довкруги, ц. є хрестиками і гладдю. — Модель з Великої України, виконаний „Союзом Кустарів“ на Полтавщині. Взір можна замовити в „Новій Хаті“.

2) Літна, опалева суконка, прикрашена полтавськими мережками й вишивками. Оригінал виконаний „Союзом Кустарів“ в Полтавшині. На придолі, в поясі і на рукавах поміж багатими, ніжними мережками міститься вишивка, виконана гладдю і обведена півхрестиками. Краска узору ясно попеляста, жовта, кремова і голуба. Обвідка синя. Взір вишивки можна замовити в „Новій Хаті“.

(Продовження із стор. 17).

Прикрашена вишивкою при шиї, на долині спіднички і на рукавах. Блюзка прибрана теж мережками. Треба 2·10 m матерії широкої на 100 cm. Пасочок широкий на 2 cm, а довгий на 2 m.

41. передна часть
42. плечі
43. спідничка.

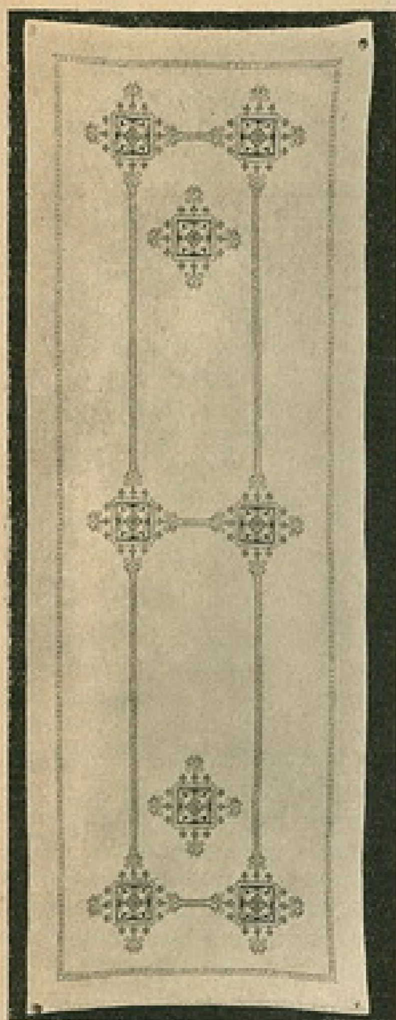
4. Суконка для дівчинки від 6–8 літ. Треба около 1·30 m матерії, широкої на 100 cm. Може бути вояль, шовк до прання, а навіть crêpe de chine. Передну частину і плечі (фіг. 44 і 45) треба злучити, а на лівому рамені зробити лямівку для затрясок. Блюзочка й спідничка суконки прикрашена вишиваними рожечками. Викрій при шиї, придіа суконки і рукавці викінчити ріжнобарвною обміткою. Пасочок широкий на 5 cm, довгий на 1·86 m.

44. передна часть
45. рукави
46. плечі
47. спідничка

5. Убранко до забави для хлопчика від 2—4 літ. Шити треба з матеріялу до прання. Прикрашене обміткою довкруги шиї і рукавців і вишиваними кишенями. Штанці на ґумці. Треба 1·25 m матерії на 80 cm завширшки.

48. передна часть
49. плечі
50. поясок
51. рукав
52. задна частина штанців
53. обшівкадо штанців
54. кишені
55. канчик.

РОБОТИ

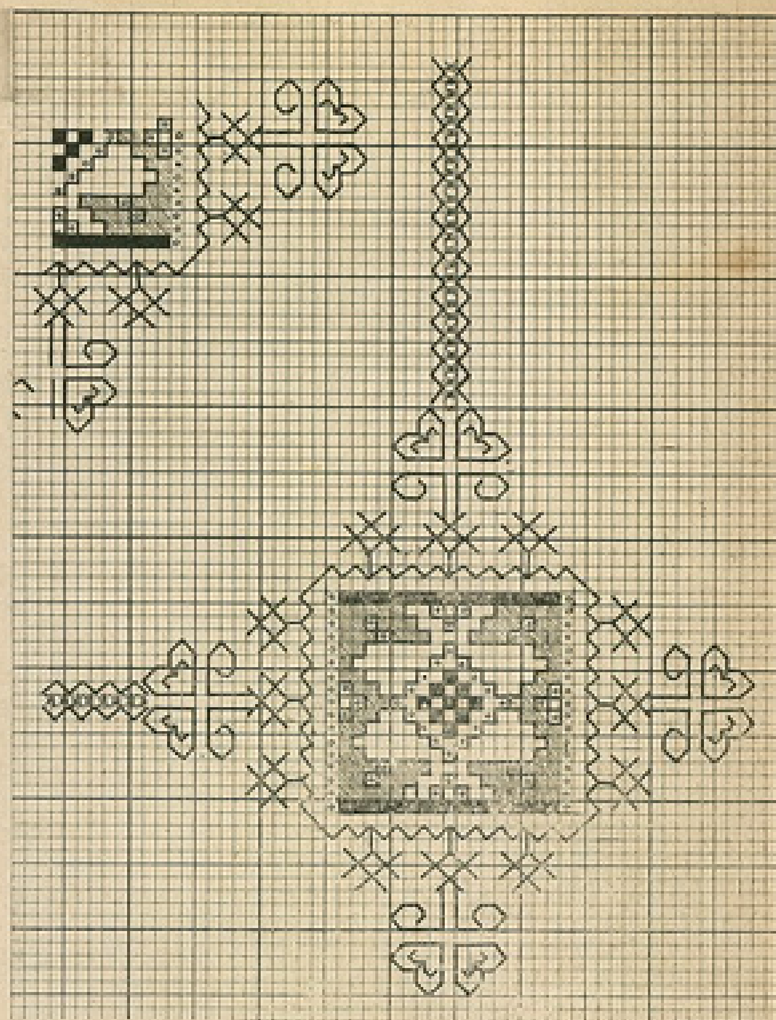
3)

3) Доріжка з білого льняного полотна з полтавською вишивкою. Мотив виконаний півхрестиками і гладдю в красках: темносиній, голубій, ясножовтій і білій. Квадратові мотиви злучені вузенькою мережкою, обшитою півхрестиками.

До П. Т.

ПЕРЕДПЛАТНИЦЬ „НОВОЇ ХАТИ"!

Отсим повідомляємо, що з черговим числом „Нової Хати" розсилатимемо II. Таблицю кольорових взорів — як безплатний додаток до „Н. Х." Додаток одержат лише ті передплатниці, що не зілягають з передплатою за I і II квартал 1929 р.

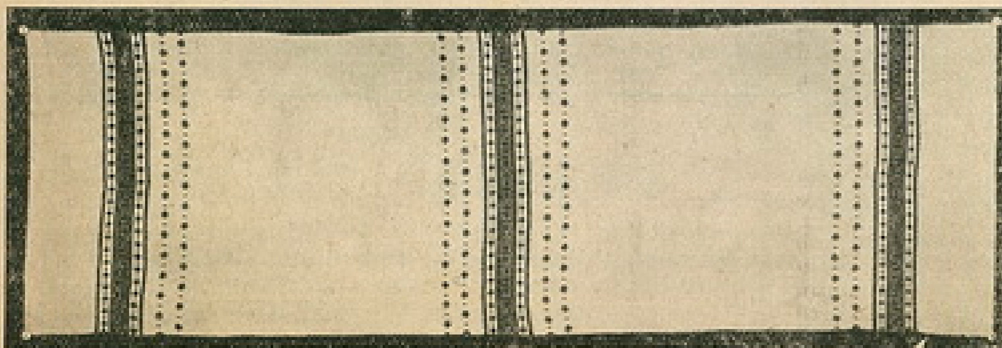

3 а)

3 а) Мотив доріжки. Краски: ■ темносиня, //// голуба, ○○ ясножовта, □ біла. (Тільки середина квадратового мотиву, зашита гладдю білими нитками.

ДО НАШИХ ЧИТАЧОК!

При замовлюванні кроїв просимо подавати число моделю і число сторінки, на якій цей модель поміщений. Про умови посилки гл. окладинка ст. 3 в долині.

4)

4) Яворівська доріжка на сірому льняному полотні, викінчена довкруги обміткою в червоній красці. Взір виконаний півхрестиковим стібом в красках: червоній, чорній, жовтій, зеленій, синій. Прібку вишивки на полотні можна замовити в „Н. Х." в ціні 1·50 зол. (без пересилки).

Д-Р СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

ГІҐІЄНА ЖІНКИ

IV

Ліки для жіночих недуг є дуже численні. По правді кажучи, усі до тепер вичислені лічничі засоби є головною підставою лікування жіночих хворіб, а ліки тільки їм підпомагають. Тому до самих ліків не можемо мати за багато претенсій. А що найважніше: жінка не повинна сама вишукувати та уживати ніяких бабських ліків. Такими улюбленими ліками є спориш (збіжова матка), рута, туя, ртуть та багато инших. Слід зазначити, що всі вони є отруями, а невміле та несвідоме примінювання їх вже нераз стягнуло на жінку тяжке затроєння а то й смерть. Тому треба їх уникати. Це відноситься в першу чергу до середників, викликуючих викидні (поронення). Уживаня їх є дуже розповсюднене, головно по селах, а наслідки часто-густо страшні.

Подати якінебудь правила гіґієнічні для життя полового незвичайно тяжко, бо під цим оглядом кожна людина становить для себе окремий світ, з його специфічним способом думання, чуття та ділання, а кожна система нервова інакше реагує на події та обяви в сфері сексуальній. Вистане згадати, що нині є ряд визначних сексуольоґів-лікарів, та що ряд визначних умів лікарів починаючи Форелем а кінчаючи Фройдом (автором психоаналізи) та фільософів як Монтеґацца, Вайнінґер, Вандервельде та другі — трудився та трудиться над висвітленням та розвязкою важкої сексуальної проблеми. В культурних краях світа існують інститути для розсліду цеї області душі та тіла людини, порадні, ведені фахівцями-лікарями чи педаґоґами та величезна література. Не диво отже, що я не можу ближче занятися цим питанням в рямцях цеї статті. Зате можу дещо здержатися над двома чисто фізичними справами, що мають великий вплив на здоровля, життя, думання та почування жінки: плідністю та бездітністю.

Вже вище я коротко згадала про средства, замежуючі вагітність та про їх непевне ділання. Над цею справою все застановлялося тай далі нею турбується людство. Обставини ґірнають, залюднення густішає, щораз тяжче виховати більше дітей, а їм самим щораз трудніше вибороти собі життя-буття. Тому й являється потреба обмежити кількість породів. Засоби охоронні непевні — з них найпевніша ще охорона мужчини — тому то так часто жінки роблять собі викидні. Поминувши етичну і суспільну сторінку цеї справи, мушу зазначити таке: по засобах хемічних (ліках) зажитих внутрішно може наступити викидень — але аж як кінцевий обяв загального затроєння. Тому вони дуже небезпечні.

До цілі веде тільки місцева операція: усунення плоду з матиці. Коли це діється, матиця представляє собою одну рану з отвертими судинами кровними. З цего зрозуміємо, що всякі нечисті прилади, руки, вата, ліки вносять в цю рану небезпеку заказження.

Тому легкодушно поступають жінки, що дають собі щонебудь робити людям нефаховим. Сам лікар при найбільшій обережности нераз не може усунути з нарядів родних бактерій і нераз по викидневі жінка горячкує, а то й мимо всіх засобів асептики операційної наступає запалення. Щож тоді й казати про страшні наслідки маніпуляції баб та цируликів.

Сам викидень не є дрібничкою, як думає багато жінок. Є це операція і як кожна друга і вона потягає за собою велике ризико операційне — то є можність ріжних ушкоджень та непередбачених комплікацій. Частіше виконувані викидні ведуть всежтаки до запалень та катарів матиці, а далі неплідности. Вони також впливають некорисно на систему нервову жінки, вичерпують її та збочують її нормальне передтим чуття полове. Якже інакше чується жінка маючи здорові ґарні діти, та виховуючи їх для свого внутрішнього вдоволення, а добра суспільности — ніж модна, вузькобедра красавиця з підмальованими очима і устами, а переситом та пусткою в душі!

Великий вплив на нервову систему жінки, а також на прилади родні має життя полове. Будова жіночого тіла вже з природи призначила жінку на матір. Не кожна жінка, що правда, родить і тоді справа її полового життя куди складніша ніж такої, котра жиє природним способом. Все таки цих останніх жінок мало, бо і в найліпших матеріяльних відносинах годі виховати більшу кількість дітей. Середників, що запобігають вагітности, є багато, однак треба знати, що жадне з них не є абсолютно певне, тому не можна мати жалю до того, хто порадив. Викидні (поронення) вже самі собою неприродна річ, тому й дуже шкідлива. Та ще більше шкідливі, коли їх робить повитуха, чи яка инша не фахова людина. Занечищення матиці, запалення її, вкінці заказження крови — от чим покутує жінка свою легкодушність. Не одна переплатила це життям. Усякі ліки є отруями (їдами) і щойно по цілковитім затроєнню орґанізму можуть викликати викидень. Перед ними остерігаю.

Правильне, природне полове життя є людині корисне і потрібне, дає їй вдоволення та насолоду. Зате всякі збочення, забурення, невдоволення чи пересити ушкоджують нерви, відбирають життєву радість, можуть вести до тяжких недуг нервової системи, як нервовий розстрій та ріжні умові хвороби.

Як вдоволення з життя полового, так і вдоволення з себе, своєї праці, сповнених завдань, плянів і мрій підносить силу і здоровля людини і робить її менше вражливою як на життєві невдачі так і на недуги.

НЕСТРУНКІ ЖІНКИ РАДІЙТЕ!

Мода є химерна: відвернулася вже від струнких жінок. Сенсаційне то спостереження зробив голосний фільмовий режісер Griffith, який головну ролю в своєму новому фільмі поручив гарній та молодій Molly O'Day, що важить 70 kg. Molly O'Day перед кількома роками звертала на себе увагу в Hollywood: пророкували її фільмову карієру. Але несподівано бідна Molly потовстіла і... не дістала ролі. Режісери згодилися знову приняти артистку до ателіє під умовою, що стратить на вазі бодай 30 фунтів. Molly розпочала „відтовщуючу" курацію, а тут негайно одержала від Griffith'а депешу: „Прошу перервати курацію, поправитися і зараз приїздити". Molly O'Day зголосилася негайно у Griffith'а, який їй заявив, що минула вже доба струнких фіґур. Головні ролі будуть тепер обсаджені тільки заживними жінками.

ПРИПИСИ

ВАРЕННЯ

Ґалярета аґрестова

Найкращий аґрест на ґаляреті і до смаження, є в першій половині червня. Тоді він ще зовсім зелений і твердий та ґалярета буде прозрачна і біла. Смажена пізніше, є темно-червона і не зовсім прозрачна.

Влляти 2 літри води до каманої або мосяжної ринки, а як вода добре закипить, всипати 4 літри аґресту і варити досі, доки не буде зовсім мягкий, відтак відцідити через сито; до води яка залишилася, всипати ще 4 літри аґресту, заварити і знову відцідити. Сок зляти до чистого полотняного мішочка, завязати шнурком і залишити, щоби сам поволи стікав (не видушувати!). На літру соку дати 1 кґ цукру в кістках і варити так довго, доки кропля ґалярети взята на зимний ніж уже не розливається. При варенню додати для запаху лісочку ванілії, завязаної в кусок муслїну, опісля її вийняти.

Ґалярету вливається горячу до слоїків, а щойно на другий день добре завязати.

Мармоляда з аґресту

На три кіля недоспілого, зеленого аґресту, взяти півтора кґ цукру.

Аґрест очистити, виполокати в зимній воді, відтак висипати на сито, щоби підсох. Опісля посічи його сікачем дуже рідко. До цукру влляти 3 шклянки води, як запариться, всипати посіканий аґрест і варити на вільному вогні, мішаючи часто новою, деревляною ложкою, доки не буде зовсім густий і не буде відставати від ринки.

Гарячу зложити до камяного або порцелянового слоїка. Як що на другий день покажеться, що вона ще за рідка, вставити на ніч до рури. Зимну обвязати перґаміновим папером.

Дуже добра і дуже дешева мармоляда.

Терта рожа

Рожу обчистити старанно, Скілько заважить рожа, стільки взяти мілкого, пересіяного цукру, дати усе до сухої макітри і терти валком так довго доки не буде одностайна маса, така як тісто. На фунт рожі додати чарку руму і соку з пів цитрини. Рожу наложити щільно до слоїків, завязати міхуром і переховувати в сухім, зимнім місци — а задержиться добре цілий рік, Знаменита до тіста.

Яринова салата з майонезою

Кусник салеру, моркви, бурака, бруксельки, трохи накраяної фасольки з лупою, зеленого горошку, каляфіола зваримо в соленій воді на мягко. Бурак і червону капусту варимо окремо. Зварену краємо на платочки, поукладаємо на полумиску, додамо головку грубше покраяної салати, один зрілий, спарений і на платки покраяний помідор, меншу на дрібно посічену цибулю і все це вимішаємо та поллємо оливовим майонезом. Салату прикрасимо яйцем, або віночком червоних редьковок та хріновими рожами. Щоби була добра, мусить постояти кілька годин.

Морква на сметані з бульбою

На одну особу числимо 4—6 менчих морков — або одну велику. Очищену, і в холодній воді обмиту моркву краємо на дрібні клюсочки. На ринку даємо одну ложку масла, до цего додаємо трохи зеленої дрібно посіченої петрушки, ложку муки, 1 ложку товченого цукру і то все прирумянюємо. Відтак додаємо до цего накраяну моркоцю — трошки посолимо і дусимо уважно, щоби не припалилася. Відтак заливаємо 10—12 ложками сметани і ще трохи варимо, щоби згусла.

Сирий торт

Взяти сорок бішкоптів і виложити ними дно форми. Бішкопти перекладати такою масою: 10 дкґ масла терти $^{1}/_{4}$ год. з 12 дкґ цукру і 2 або 3 жовтками. На кінці додати 4 ложки доброї чорної кави (зимної). Коли вже форма повна, треба торт притиснути тягарцем і дати на зимне місце. На другий день прикрасити битою, несолодженою сметаною. Торт є дуже добрий,

Книдлі з булки

Сухі булки покраяти в дрібну кістку і ще раз добре висушити в рурі. Відтак полляти ґарячим молоком, так щоби уся булка була замочена. Як вистигне вбити 2—3 яйця та додати стільки муки, щоби книдлі держалися. (Краще за мало муки як за багато). Виробляти в зимній воді, варити на кипятку, полляти вудженою солониною.

Клюски з пшеничних крупок

Втерти добре 1 ложку масла з 3 яйцями. Потім влляти $^{1}/_{4}$ л. зимного молока, всипати 20 дкґ пшеничних крупок і посолити. Усе добре вимішати і лишити на годину, щоб крупки напучнявіли. Наколиб тісто було надто тверде, додати трохи молока і кидати ложкою на окріп. Якщо крупки в перекроєній клюсці прозорі — вибрати, облляти булочкою, всмаженою на маслі і зараз подати.

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ

ЧИЩЕННЯ РУКАВИЧОК

При пранню і чищенню рукавичок слід розріжнити рукавички ірхові (замшові або дунські) і т. зв. „ґлясе“ (анґлійські).

Рукавички дунські

1) Часто вистарчить т. зв. сухе чищення, значить — можна натирати рукавичку, вложену на руку скіркою пересохлої булки або щіточкою, замоченою раньше в сухій еспорошкованій мішанині білої глинки і розтертого ґалуну

2) Прання переводиться в цей спосіб, що рукавички вкладаємо на кілька хвилин до зимної води, відтак перемо доки не стануть чисті літними милинами з малою домішкою амоняку. Можна також додати молока. Рукавичок не можна ніколи викручувати, а плин, в якому пралося, треба витиснути рушником. Добре є вложити рукавички по пранню до замкненого слоїка зі спіртом на протяг кільканадцять годин, відтак висушити, однак не на сонці.

3) Третій спосіб: намочити рукавички на день або два в розчині амоняку (1 часть купного амоняку на 4 части води). Відтак виполокати зимною водою і висушити. (При цему способі не треба терти рукавичок як при пранню милом і рукавички не тратять форми).

Рукавички „ґлясе“.

1) На руці або на формі потирати рукавичку легко в однім напрямі ґубкою, ватою або платком намоченим в мішанині спірту і терпентинового олійку або в бензолю (обережно з огнем!) Після вичищення повісити, щоби висохли.

2) Рукавичку на руці або на формі потягнути жовтком з яйця, після кількох хвилин умити ґубкою, намоченою в літнім молоці.

У всіх випадках треба переконатися, чи амоняк, спірт і бензоль не нищать краски рукавички. Треба замочити ґубку у плині і приложити в одному місці до рукавички, як що краска сходить, тоді треба залишити чищення дома, а віддати до хемічної пральні.

На памятник для Марії Примівної

зложили на руки п. Данилевич: Евгенія Савчинська-Сивакова, Товстобаби 20 зол.; Наталія Чайковська, Рогатин 10 зол.; Евгенія Монастирська-Сиротинська в Золотому Потоці, к. Бучача 10 зол.; Наталія Бардин-Михайлюкова, Юґославія, Ірина Бардин, Стрий і Олеся Бардин-Бардукало, Юґославія 25 золотих; др. Маркіян Терлецький (б. професор Інституту) в Станиславові 10 зол.

Н. ҐАРІН (МИХАЙЛОВСЬКИЙ)

ДІТОЧІ ЛІТА ТЬОМИ

6) СЕМЕЙНА ХРОНІКА

— Поганий хлопчисько! — сказала, вертаючи з вулиці мати. Тьома спустив голову і почув себе справді поганим хлопчиськом. Але Николай Семенович був іншої думки.

— Защо ти його лаєш? — з негодованням накинувся на жінку. — Щож, по твому будуть хлопцеви вуха крутити, а він ручки повинен за те цілувати?

Тепер прийшла черга на Аґляїду Василевну збентежитися. — Ну, так і беріть собі того розбишаку, а мені він більше не син — промовила і мерщій сховалася у комнати.

Тьома не врадувався обороною батька і з полегшею відітхнув, коли Николай Семенович відійшов. На душі в нього було негарно: краще, колиб батько його скартав, а мати похвалила. Походивши з годинку, Тьома вибрався до матери і, як звичайно, коли вона на нього сердилася, промовив:

— Мамо, я більше не буду.

— Поганий хлопче! Що ти більше не будеш? Ти знаєш, чим ти провинився?

— Тим, що кинув каменем.

— Тим, що ти такийже простий, як і той різник, якого ти вдарив. Ти знаєш, колиб не він, то бик розірвавби був тебе на кусні?

— Знаю.

— Колиб ти потапав, а тебе за волосся витягнули з води, ти також кинувби каменем в того, хто тебе вибратував?

— Ну... а чому він не взяв мене за руку?

— А чому ти без дозволу зайшов до нього на подвіря? Чому ти сам ставиш себе в таке положення, що тебе можуть взяти за вухо? Чому ти без дозволу ходив на різню? Чому ти злий? Чому ти даєш волю рукам, поганий хлопче? Різник простий, неотесаний, але добрий чоловік, а ти простий і злий... Іди! Не хочу такого сина!

Тьома приходив і знова відходив, поки наконець усе само собою стало йому ясно: і його роля в тій історії і його вина і несвідома грубість різника і відповідальність Тьоми за спричинену ним ситуацію.

— Ти, завжди ти будеш винен, бо їм нічого не дано, а тобі дано — від тебе й домагатися будуть.

Закінчилося усе вже вечером притчею о талантах і дискусією на тему: кому много дали, від того й много жадатимуть.

Тьома слухав уважно й із зацікавленням, завдавав питання, з яких було видно, що він свідомо переживає змисл сказаного.

Палка Аґляїда Василевна не могла вдержатися, щоби в таку підходячу хвилю не підкинути кілька зайвих полін.

— Ти вже великий хлопець, тобі десятий рік. Один хлопець в твої роки вже царем був.

Очі Тьоми широко розікрилися.

— А я коли буду царем? — спитав він, улітаючи думкою в казочні часи Івана Царевича.

— Ти царем не будеш, але як захочеш, можеш помагати цареви. Ось такий хлопець, як ти...

І Тьома почув про Петра Великого, Ломоносова, Пушкина. Він почув вірші, які мати так мельодійно і гарно йому віддеклямувала:

„Сіти рибалка розкладав на березі студеного моря;
Хлопчик йому помагав. Хлопче, покинь рибалку!
Інші сіти тебе дожидають:
Будеш уми ловити, будеш помічник царям“.

Перед Тьомою виринає знакома картина: морський беріг, загорілі лиця рибалок, він сам помагає їм розкладати на березі мокрі сіти для просушення — і, зітхнувши з надміру почувань, Тьома вдоволений викрикує:

— Мамо, я також помагав рибалкам розкладати сіти!

Засипляючи того вечера, Тьома почував себе якось незвичайно високо настроєним. В солодких, неясних образах носилися перед ним і рибалки і сіти і незнакомий хлопець, назначений якоюсь дивною печаттю і десятилітній грізний цар — усе те, огріване свідомістю чогосьто близького, доступного, ярко переливалося в сонні мозку Тьоми.

„А всетаки я добре зробив, що вдарив різника: тепер вже ніхто не посміє взяти мене за вухо!“ — майнула остання ясна думка і Тьома безжурно заснув.

VI.

ТЬОМА ЙДЕ ДО ҐІМНАЗІЇ.

Минув ще один рік. Прийшла ґімназія. Тьома складав іспит до першої кляси і здав. В навечеря першого дня науки Тьома вперше надягнув студентський мундірок.

Це був щасливий день!

Усі оглядали Тьому і говорили, що мундірок йому до лиця. Тьома випросився на наємний двір. Ішов веселий і щасливий.

Була неділя — серпень; яркі лучі сонця лилися зверху, очі тонули в мягкій синяві чистого неба. Акації, обмежуючі стіну кладовища, немов дрімали в блеску веселої днини.

Сімя Кайзера, в повнім зборі, сидить за обідом перед дверима свого мешкання. Гарний старик, шліфар Кайзер, згорда мірить Тьому очима. Так само непривітливо стрічає його і похожий на батька старший син. Зате „Кайзерівна“ вся розпливається в ласкавій, добрій усміщці і її білий, високий очіпок раз-у-раз кланяється Тьомі. Маленький Кайзер — молодша вітка, увесь в матір — також сяє і переводить свої щасливі оченята з очіпка матери на мундір Тьоми.

— Витайте, витайте, Тьомочка! — говорить „Кайзерівна“. — Ну, ось ви, слава Богу, і ґімназист... зовсім гей ґенерал...

Тьома сумнівається, щоби він подабав на ґенерала.

— Таткові і мамі потіха — продовжає „Кайзерівна“. — Татко здоров?

— Здоров — відповідає Тьома, глядячи у простір і риючи чоботом землю.

— І мамочка здорова? і братік? і сестрички? Ну, слава Богу, що всі здорові.

Тьома почуває, що можна йти дальше і спокійно повагом іде вперед.

При дверех своєї хижі сидить великан Яків. Його червоне лице палає, маленькі чорні очі блестять, босі великі ноги гріються до сонця. Крізь відчинене вікно чути шипіт сковороди, на якій смажиться зловлена сьогодня камбала[1]). Яків кожної неділі ходить на рибу. Шість днів в тижні він переносить пятипудові мішки з возів на пароходи, а семого — до обіду вудить рибу, а по обіді любується відпочинком. З ним живе старушка мати і більш ніхто. Була колись і жінка, але давно втікла і давно вже нічого не чув про неї Яків.

— Якове, я вже записався до ґімназії — говорить Тьома, зупиняючись перед великаном.

---

[1]) камбала — широка, плоскава морська риба.

— До ґімназії? — добродушно відказує Яків і всміхається.

— Це мій мундір.

— Мундір? — повтаряє Яків і знова сміється.

Настає мовчанка. Яків дивиться на великий палець у своїй ноги, що якось чудно загнувся до сусіда.

— Багато наловив? — питає Тьома.

— Наловив — відповідає Яків, пустивши з руки великий палець, що тепер ще тісніш пристав до сусіда.

— А мені вже не можна більше з тобою ходити — каже Тьома, зітхаючи — я тепер ґімназист.

— Ґімназист — повтаряє Яків і знову всміхається.

Тьома йде дальше і всюди, де сидять знайомі, зупиняється, щоби себе показати. Аж ось побачив Івана Івановича і минає його скоренько. Тьома не любить розговорювати з Іваном Івановичем, коли цей пяний. А Іван Іванович, димісіонований підофіцер, товариш по службі батька, завжди пяний. Він сидить на присні, хитається і обводить кругом мутними очима.

— Стій! — кричить, побачивши Тьому. — На поліцію!

— Дурак! — відповідає, не задержуючись, Тьома.

— Стій! Їдять тебе мухи з комарями!

І Іван Іванович буцім то хоче кинутися на Тьому.

Тьома пускається навтікача, а Іван Іванович весело викрикує:

— Лови! лови!

Тьома обиджений; він завертає за вугол, поправляє на собі одежу і знова йде повагом дальше.

Поява Тьоми в мундірі перед ватагою викликала належний подив. Тьома любується враженням і розповідає, що чув від других про порядки в ґімназії.

— Як хто пустує, а прийде учитель і спитає, хто пустує, а другий скаже, то такий зветься фаґас. Як тільки учитель вийде з кляси, такого сейчас учні ведуть у прихожу, накривають мундірами і бють.

Ватага, підігнувши босі, брудні ноги, сиділа під парканом і з роззявленими ротами слухала. Коли Тьома розповів усе, що знав про ґімназію, хтось піддав думку піти над море купатися. Виринуло питання, чи можна йти тепер і Тьомі. Тьома рішив, що як поводитися обережно, то можна. Він приказав ватазі йти подальше, бо тепер ніяково вже йому, ґімназистови ходити разом з ними. Тьома йшов передом, а за ним позаду уся ватага, не спускаючи очей зі свого перебраного товариша. Тьома вибирав найлюдніші вулиці, йшов і тягом озирався. Іноді, забувшися, по старій привичці рівнався з ватагою, але згадавши свій мундір, знова виступав наперед. Так дійшли до берега моря.

Ах, яке чудове було море! Усе воно немов золотими кругами мінилося і сяло на сонці і тихо, ледви чутно вдаряло о мягкий, пісковатий беріг. А там на обрію воно вже зовсім спокійне і синє-синє уходило в безконечну даль. Там, здавалося, було ще горячіше.

Але і тут гарно, коли здоймеш грубий мундір і останешся в одній сорочці. Тьома оглянувся, де зложитиб новенький одяг.

— А ось дайте, я подержу — промовив знечевя якийсь високий, худощавий дідок.

Тьома із вдоволенням приняв услугу.

— А ви, добродію, трохи подальше від тих... не лицює вам — шепнув Тьомі на вухо старий дідок, коли Тьома став роздягатися.

„Це правда“ — подумав Тьома і, повертаючися до ватаги, сказав:

— Нам в ґімназії не вільно... нам заборонено разом... Ви тут купайтесь, а я піду подальше...

Ватага переглянулася між собою, а Тьома з дідом відійшли.

— Ну, ось тут вже можна — промовив дід, коли ватага сховалася поза набережним камінним виступом. Тьома роздягнувся і поліз у воду. Поки він купався, дід сидів на березі і не міг начудуватися мистецтву Тьоми. А Тьома вигукував:

— Я можу ось як довго плисти під водою — і з розмахом кинувся у воду. — Я і горілиць можу — кричав знова. — Я можу і глядіти у воді.

Тьома спускався у воду, відкривав очі і бачив жовті круги.

— А я можу — почав і — так і закляк з остраху: ні діда ні одежі не було на березі. Спершу Тьома нічого не догадувався: йому просто стало ніяково серед самоти і пустелі, які знечевя його огорнули по відході діда і він кинувся на беріг. Він думав, що старий тільки перейшов на інше місце. Але діда нігде не було. Тепер аж Тьома порозумів, що дід його обікрав. Збентежений, пішов до ватаги, яка вже викупалась і одягнула і розказав їй своє горе. Усі пошукування за дідом були даремні. Як далеко оком кинути, скрізь було пусто-безлюдно. Дід немов провалився крізь землю.

— А може це нечистий був — піддав хтось гадку й у всіх побігли мурашки по тілі.

— Ходім! — предложив „хоробрий“ Яшка — і, живо схопившися, натягнув шапку на мокре волосся.

— А якже я? — жалісно спитав Тьома.

Була одна розвязка: лишити Тьому на березі і ждати, поки не сповістять про нього дома. Але одному було страшно, а з ватаги ніхто не хотів з ним оставатись. Усіх налякав нечистий, усім було ніяково, усі спішилися відійти і Тьома рад-нерад потягнувся за товаришами.

— О-о-о! Голий хлопець!

— Голий хлопець! Голий хлопець! — і товпа міської дітвори, стрибаючи і погукуючи, бігла за Тьомою.

Голий хлопець не що дня ходить по вулицях і всі спішили поглянути на нього. Тьома йшов і гірко плакав. Майже кожний прохожий розпитував, що склалося. Але Тьома так плакав, що говорити сам не міг; за нього говорили товариші. Це була дуже зворушлива історія. Всі зупинялись і слухали; слухав і Тьома. Коли оповідання доходило до кражі мундіра, Тьома не міг видержати і починав знова плакати.

— А чомуж ви не возьмете повозку? — спитав Тьому якийсь добродій в золотих окулярах.

„Повозку? — думав Тьома. — Невжеж мало ще втрати татові й мамі? Новіський мундір! Ні, він не возьме повозку!“

Два панки зупинили ватагу і також захотіли дізнатись, що склалося. Вислухавши, один з них спитав Тьому:

— Як ваше призвіще?

— Ка-ка-рташев — відповів, схлипуючи, Тьома.

— Ґенерала Карташева? — спитав зачудований панок і, поглянувши загадочно на свого товариша, промовив згірдливо:

— Угорський герой![1])

— Ага! — промовив байдужно другий і оба відійшли, чогось то глузуючи.

Серце Тьоми стиснулося болючо від тих неясних, насмішливих натяків. Він порозумів одно: над його

---

[1]) Оповідання „*Діточі літа Тьоми*“ це здебільша автобіографія автора, якого отець, ґенерал Михайловський, брав участь в руському поході проти Мадяр 1848 р. і зі своїм шквадроном розбив Мадяр під Германштадтом.

батьком сміються! І йому стало так прикро, що він позабув, що голий і весь потонув в невеселих думках. Тепер, коли питали його, як називається, Тьома відповідав вже нерішучо і несміло. Похнюпившись, він знова ждав якогось обидливого натяку і підзорливо глядів в очі питаючих:

— Ви син ґенерала?

— Так — відповідав майже шопотом Тьома.

— Бідний хлопець! Возьміть повозку!

— Слава Богу! Цей нічого не сказав!

— Ґенерала Карташева? Николая Семеновича?

Тьома стояв ні живий ні мертвий. Це було на базарній площі, а говорив високий, кріпкий, трохи підпитий старик.

„А ось він мене сейчас ударить?“ — подумав Тьома.

— Люде добрі! Та цеж мій ґенерал! Як із ним, коли він ще ескадронним... Я завдяки йому і живим остався! Ліза! Ліза-а!

Підійшла груба, червонолиця перекупка.

— Віз давай! — заревів старий.

— Який віз?

— Давай віз! Ґенеральський син! Того ґенерала, що мені життя... Памятаєш, дурна, говорив тобі стільки разів... Офіцери на війні... Ну, ось зпід коня... Ех, дурна!

„Дурна“ пригадала собі і з цікавістю стала оглядати Тьому.

— Ну, так це син його... Давай віз! Сам повезу... З рук на руки передам. Ось що!

— А кавуни? Десяток ще остало.

— Хай їх там! Які тут кавуни! Давай віз! Ах, ти! Ну, біда! Ах, він проклятий!

Так приговорюючи, розмахуючи руками, то наклонюючися до Тьоми, то знова відступаючи, ораторствував старий, а в той час його донька, сидячи на краю воза, завертала коня.

— Ось яка історія вийшла! — кричав, невгаваючи, старий до окружаючих його. — Перший ґенерал, можна сказати, і ось тобі!.. Цеб то значить... одно слово! Прямо — батько! Строгий!.. А щоби обидити — ні, ні! Тут ось сейчас смерть твоя, а тут відійшов, відійшов... і хоч голими руками бери його! І любилиж! Ну, прямо ось скажи: кладись і помирай! Сейчас! Єй Богу!

— Очевидно, як приміром, гарний панисько — піддержав старого робітник з товпи.

— Цеб то ось який панисько: що тобі салдатови належиться, бери, а горівку окремо. Ось який панисько!

Цей доказ рішуче переконав товпу.

— Такому панови й послужити можна!

— Звісна річ, можна!

— Це вже не то що, а пан...

А старий уже сидів на возі і тільки мовчки кивав головою на спочуваючі відклики товпи. Сидів і Тьома, загорнений в свиту, залюбки прислухуючись до слів діда.

— Ти добре знаєш мого батька? — спитав Тьома.

— Ах, ти мій миленький! — говорив старий — батька твого я ось як знаю. Я двацять літ його день в день бачив. Такого чоловіка вже не буде! Він за тебе і душу свою і себе самого й останню сорочку віддасть! Ось він який!

Тьома вже так схвилювався, що не міг здержати сліз: сльози радости, сльози щастя за батька котилися по його щоках. Ватага не відставала від Тьоми і гуртом ішла поруч із возом.

— Ви тут за чим? — накинувся на них дід.

— Це мої хлопці, вони зі мною — вступився за ватагу Тьома. — Вони живуть в нашім домі.

— Ось як! Товариші, значить? Так щож... гайда на віз і ви!..

Ватага не далася просити і, живо викарабкавшись, розмістилася, хто як міг. Внедовзі опісля діти веселим шопотом ще раз переповіли історію дня, але тепер передавали усе з гумористичною закраскою. Хоч як прибитий був Тьома і він не міг здержатись і сміявся, коли Яшка показував, як вони втікали від нечистого. Іноді на чийсь влучний дотеп роздавався загальний здержливий сміх решти компанії.

— Прись! Прись! — говорив старий, за якого спиною копошилися хлопці, гей котята в мішку.

І, повернувшися до них, старий довго любувався своїм вантажем.

— Бач, які вони!.. Як мухи до меду... Не оставиш... І, глядячи на дітвору, докінчив з вірою:

— І Господь тебе не оставить.

За тиждень готов був новий мундір.

Коли Тьома появився уперве в школі, наука вже була в повнім розгарі.

Тьому виряжали до школи вельми торжественно. Приїхав батюшка і відправив молебень. Мати перехрестила сина новеньким образком, який і повісила йому на шию. Тьома поцілувався з усіма, немов від'їзджав кудись то далеко на кілька літ. Серьожці обіцяв принести з ґімназії коника. Мати, стоячи на рундуці, востаннє перехрестила від'їзджаючих: батька і сина. Батько сам віз Тьому, щоби власноручно передати його ґімназіяльному начальству. На козлах сидів Єремій, ще більш, як звичайно, поважно настроєний. Сам Гнідко віз Тьому. В брамі стояв Йоська і жалісно всміхався до свого товариша. Із наємного двора висипала вся ватага дітей, з роззявленими ротами провожаючи свого члена. Тут були всі в комплеті: Гераська, Яшка, Колька, Тимошко, Петька, Васька... Крізь відчинені ворота мелькнув наємний двір, звалища усякого сміття, запавші в землю хижини, на мить замаячіла стіна кладовища. Згадалося минуле, промайнуло почуття, що усе те вже позаду, мов ножем відрізане... Щось здавило горло Тьоми, але він зирнув на батька і змовчав. По дорозі батько розповідав Тьомі про те, що жде його в ґімназії, про товариську солідарність, як за його часів карали фаґасів — накривали мундірами і били.

Тьома слухав знані розкази і почував, що він буде вірним сторожем товариської чести. В його голові рисувалися цілі картини геройських подвигів.

При дверех кляси Тьома поцілував востаннє батька і сам один увійшов до кляси.

Його серце крихітку задрожало на вид великої салі, набитої дітворою. Одні гляділи на нього з цікавістю, другі насмішливо, але понайбільше рівнодушно; їх було надто багато, щоби інтересуватися одним Тьомою.

Увійшов Іван Іванович, високий, чорнявий надзиратель, ще зовсім молодий, бентежливий, добрий і крикнув:

— Панове, є ще місце?

(Далі буде).

Видає Кооператива „Українське Народне Мистецтво“. Редакція і Адміністрація: Львів, Ринок ч. 39., І. пов. За Редакцію відповідає МАРІЯ ГРОМНИЦЬКА. З друкарні Наукового Тов. ім. Шевченка у Львові.